

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Zahraniční politika Turecka za vlády AKP

Kamila Pícková

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Zahraniční politika Turecka za vlády AKP

Kamila Pícková

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala mojí mamince za podporu a především vedoucí své bakalářské práce PhDr. Martině Ponížilové za podnětné připomínky a rady a také za velkou dávku trpělivosti.

Obsah

1	ÚVOD	7
2	AKP	11
	2.1 Vznik a vývoj strany	11
	2.2 Ideologie	13
3	ZAHRANIČNÍ POLITIKA TURECKA ZA VLÁDY AKP	16
	3.1 Doktrína "Strategic Depth"	16
	3.2 Zahraniční politika Turecka od kemalismu k neo-otomanismu	19
4	VZTAHY TURECKA S REGIONEM BLÍZKÉHO VÝCHODU	22
	4.1 Vztahy s Izraelem	22
	4.2 Vztahy se Sýrií	26
	4.3 Vztahy s Irákem	29
	4.4 Vztahy s Íránem	33
5	ZÁVĚR	37
6	SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	42
7	RESUMÉ	48
8	PŘÍLOHY	49

1 ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je Zahraniční politika Turecka za vlády AKP¹. Turecko je zajímavá země s dlouhou historií a bohatou kulturou. Tureckou republiku založil 29. října 1923 Mustafa Kemal Atatürk a Turecko se tak rázem stalo prvním republikánským státem v muslimském světě. Atatürkovo přání bylo změnit Turecko v civilizovanou zemi, přičemž pod pojmem civilizovaná země měl na mysli civilizaci Západu. Stavěl se proti tradičnímu islámu a náboženství, které chápal jako pramen všeho zla (Pirický 2006: 78). Atatürk je považován za reformního vůdce v dějinách moderního Turecka, zavedl mnoho politických reforem, které se významnou měrou podílely na změně turecké společnosti. Cílem jeho reforem byla sekularizace společnosti a modernizace Turecka a v neposlední řadě také vytlačení islámu z veřejného života Turků (Pirický 2006: 78). Jedním z jeho nejvýznamnějších počinů bylo zrušení chalífátu v roce 1924, což byla nejvyšší náboženská instituce v Turecku. Pod hrozbou trestu smrti zakázal Atatürk nošení tradičních fézů². Dále bylo zrušeno mnohoženství a náboženské sňatky, čímž bylo zasaženo do oblasti rodinného práva, tedy do výlučné domény islámského práva (Pirický 2009: 78-79). Také zrušil islám jakožto oficiální náboženství země a z Turecka se stal sekulární stát. Novou ideologií země se tak stal kemalismus.

AKP neboli strana Spravedlnosti a rozvoje je jednou z nejsilnějších politických stran v Turecku. Od počátku, co strana v roce 2001 vznikla, předznamenávala svůj rozdílný charakter od ostatních tureckých politických stran. Od doby založení Turecké republiky a díky reformám Mustafy Kemala Atatürka se zahraniční politika země zaměřovala především na spolupráci se západním světem. Turecko sebe samo nevnímalo jako evropskou zemi, ale také nechtělo být spojováno s Blízkým východem. Ovšem díky neo-otomanismu se Turecko znovu začalo navracet k oblasti Blízkému východu, byla prohloubena spolupráce a komunikace s těmito zeměmi, ovšem neo-otomanismus nebyl tak nestranný jako kemalismus, neboť neo-ottomanismus nezanevřel ani na Západ, dochází tak ke spolupráci, jak s muslimským Blízkým východem, tak i se západními státy.

---

¹ AKP: Turecky Adalet ve Kalkınma Partisi (*AK PARTİ* nebo *AKP*), anglicky Justice and Development Party (JDP).

² Féz je typická dámská i pánská pokrývka hlavy odívaná především v muslimských zemích.

Ideologie země kemalismus je tak postupně nahrazen neo-otomanismem. Turecko je vnímáno jako země, která představuje pomyslný most mezi muslimským světem a západními zeměmi. Ahmet Davutoğlu je ministerský předseda Turecka, který stojí za proměnou zahraniční strategie země. Davutoğlu přišel s novou koncepcí, která si kladla za cíl co nejvíce využít veškerý potenciál Turecka. Tato nová koncepce zahraniční politiky je nazývána *Strategic depth*. *Strategic depth* je považována za základ nynější zahraniční politiky státu. S tím souvisí také pojem *politika nulových problémů se sousedy*, kdy Turecko má v úmyslu vyřešit všechny stávající spory se svými sousedy, dále se snaží předcházet i sporům, které by mohly vzniknout v budoucnosti, respektive se snaží udržovat bezkonfliktní vztahy.

Cílem mé bakalářské práce je popsat a zhodnotit, jak se doktrína Ahmeta Davutoğlu *Strategic Depth* odrazila v praxi zahraniční politiky Turecka ve zkoumaném období, tedy mezi léty 2002-2013. Svoji práci jsem kromě úvodu a závěru rozdělila do tří kapitol, které jsou nutné pro popsání a vysvětlení okolností dané problematiky a v neposlední řadě také pro zodpovězení výzkumné otázky. Abych byla schopná splnit cíl své práce, stanovila jsem si jako předmět svého výzkumu oblast Blízkého východu, kde na příkladu několika zemí (Íráku, Íránu, Sýrie a Izraele) popíši, jak se tato doktrína zahraniční politiky odrážela na vztazích s těmito konkrétními státy. Zahraniční doktrína Ahmeta Davutoğlu se týká mnoha regionů, oblastí a mocností ve světě a jde tudíž o téma velmi rozsáhlé a kdybych měla popisovat zahraniční politiku Turecka ve všech regionech a se všemi mocnostmi, byl by text kvůli omezenému rozsahu bakalářské práce příliš povrchní a jelikož je potřeba danou problematiku popsat více do hloubky, rozhodla jsem se zaměřit se pouze na jeden region, a to region Blízkého východu. Oblast Blízkého východu jsem zvolila proto, že poté co se v Turecku ujala Strana spravedlnosti a rozvoje moci, se v médiích, ale i v politických kruzích začíná debatovat o tom, že země opět začala udržovat užší vztahy se zeměmi Blízkého východu. Proto je zajímavé, zaměřit se právě na tuto oblast a popsat, zda-li a popřípadě jak se na změnil vztahy Turecka s výše zmíněnými čtyřmi zeměmi během vlády Strany spravedlnosti a rozvoje. S ohledem na definovaný cíl je mou výzkumnou otázkou: Měla ve zkoumaném období 2002-2013 doktrína Ahmeta Davutoğlu nějaké praktické dopady na zahraniční politiku Turecka vůči vybraným zemím Blízkého východu – Íráku, Íránu, Sýrie a Izraele? A pokud ano, jaké?

První kapitola se zabývá samotnou Stranou spravedlnosti a rozvoje. AKP je považována za úspěšnou politickou stranu, která dokázala vyhrát parlamentní volby v Turecku již třikrát za sebou a vládne tak v zemi více než jednu dekádu. V této úvodní kapitole popíši historický vznik a vývoj Strany spravedlnosti a rozvoje a také jaké politické strany byly předchůdkyně AKP. V další části kapitoly se budu věnovat ideologii strany a taktě jejímu směřování.

Druhá kapitola se zabývá zahraniční strategií Turecka za vlády Strany spravedlnosti a rozvoje. Tato kapitola je pro práci jako celek důležitá, neboť nám pomůže vytvořit obraz směřování zahraniční politiky Turecka za vlády AKP. V této kapitole objasním ideologická východiska Ahmeta Davutoğlu, především jeho doktrínu *Strategic depth*. Dále také popíši rozdíly mezi kemalismem a neo-otomanismem, díky vysvětlení rozdílu mezi těmito dvěma doktrínami, budeme schopni lépe pochopit změnu směřování zahraniční strategie Turecka.

V poslední, tedy třetí kapitole na základě poznatků z předchozích kapitol budu demonstrovat, zda a jak turecká vláda uplatnila Davutoğlovu doktrínu v praxi na příkladu vztahů Turecka s jeho sousedy, a to s Íránem, Irákem, Sýrií a Izraelem. V této kapitole nejprve shrnu, jak se historicky vyvíjely vztahy Turecka s danou zemí a posléze zhodnotím, zda-li, a popřípadě jak se zahraniční politika země odrážela na vztazích s těmito jednotlivými zeměmi za vlády AKP.

V poslední části textu, tedy v závěru zhodnotím výsledky svého výzkumu. Na základě popsaných poznatků z předchozích kapitol potvrdím anebo naopak vyvrátím stanovenou hypotézu a na základě toho se pokusím zodpovědět stanovenou výzkumnou otázku. V závěru dále zhodnotím zahraniční politiku Turecka v období let 2002, tedy v době nástupu AKP k moci, až do roku 2013.

Ve své bakalářské práci jsem pracovala převážně s cizojazyčnými zdroji, kterých jsem pro téma své bakalářské práce našla dostatek. Ovšem je pravdou, že nějaké zdroje jsem dohledala pouze v turečtině, takže jsem je nemohla použít. Mým cílem bylo využít co nejvíce relevantních zdrojů a článků v odborných časopisech. Kromě toho jsem použila i několik internetových zdrojů, zejména domovskou stránku Strany spravedlnosti a rozvoje a další

vhodné internetové zdroje. V první kapitole zabývající se Stranou spravedlnosti a rozvoje jsem použila několik zdrojů, ale primárním zdrojem byly vládní stránky AKP a dílo od E. F. Keymana *Modernization, Globalization and Democratization in Turkey*. V další kapitole popisující zahraniční politiku Turecka za vlády AKP jsem v první části pracovala zejména s dílem Ahmeta Davutoğlu *Turkey's Foreign Policy Vision: An Assessment of 2007* a dále také s dílem Ö. Taspınara *Turkey's Middle East Policies between Neo-Ottomanism and Kemalism*. V praktické části své bakalářské práce jsem s ohledem na rozsáhlé téma pracovala s velkým množstvím zdrojů s ohledem na povahu zkoumané problematiky. Jako například dílo od C. Migdalovitz *Turkey: Selected Foreign Policy Issues and U.S. View*, dále dílo od Ö Taspınara *Turkey's Middle East Policies between Neo-Ottomanism and Kemalism* anebo dílo *Turkish Foreign Policy in an Age of Uncertainty* od kolektivu autorů S. F. Larrabee, a O. Lesser.

2 AKP

Strana spravedlnosti a rozvoje (AKP, Adalet ve Kalkınma Partisi) je středopravicová turecká politická strana, která svou ideologii zakládá na ekonomickém liberalismu a sociálním konzervatismu. AKP je nejsilnější politická strana v Turecku, v jejímž čele stojí Recep Tayyip Erdoğan³, který je současně i předsedou vlády Turecké republiky. Historicky lze Turecko považovat za zemi izolovanou ve svém regionu, která je sužovaná problémy na Balkáně, na Kavkaze a obklopenou znepřátelými sousedy Sýrií, Irákem, Íránem, bývalým Sovětským svazem, Řeckem a Kyprem. Ovšem od převzetí moci AKP soustavně pracovala na změně tohoto statusu, regionální pozice Turecka, také se snažila zlepšovat vztahy se svými sousedy (Migdalovitz 2010: 2). Strana vznikla 14. srpna 2001 v Ankaře. Strana spravedlnosti a rozvoje v roce 2011 vyhrála parlamentní volby již třikrát za sebou, poprvé se tak stalo v roce 2002 a poté v roce 2007. Ačkoliv je Strana spravedlnosti a rozvoje někým považována spíše za islamistickou stranu, jiní jí na druhé straně vyčítají, že je až moc prozápadní. A právě tento rozpor mimo jiné v této kapitole osvětlím. Tato kapitola se zabývá AKP, nejprve shrnu její vznik a vývoj a poté popíši její ideologii a také hlavní představitele strany.

2.1 Vznik a vývoj strany

Předchůkyní Strany spravedlnosti a rozvoje je islamistická strana Strana prosperity (Refah Partisi, RP), tato strana byla založena v roce 1983. V roce 1995 Strana prosperity vyhrála všeobecné volby v zemi. V čele Strany prosperity stál Necmettin Erbakan⁴. Ovšem po tomto nevídaném úspěchu byla strana v roce 1998 zrušena ústavním soudem Turecka. Podle nejvyšší soudní turecké instituce byla Strana prosperity rozpuštěna podle článků 68 a 69, týkající se zákona o politických stranách. Strana prosperity bránila Turecku v jeho sekularizačních aktivitách a kromě toho byl ve stejném roce uvězněn i Necmettin Erbakan pro podněcování nenávisti mezi lidmi (Tocci 2001: 16). Proti Erbakanovi se vyčlenila skupina reformistů, kterou vedli Recep Tayyip Erdoğan a Abdullah Gül⁵. Podle nich by měla strana přehodnotit přístup k řadě zásadních otázek především těch, týkající se demokracie, lidských

---

³ Recep Tayyip Erdoğan (1954) je současný ministerský předseda v Turecku, svůj úřad zastává od roku 2003. V letech 1994-1998 zastával úřad starosty Istanbulu.

⁴ Necmettin Erbakan (1926-2011) byl předseda Strany prosperity a také premiérský předseda v Turecku, v letech 1996-1997.

⁵ Abdullah Gül (1950) je současný prezident Turecké republiky, zastává úřad od roku 2007.

práv a také vztahů se západními zeměmi (Larrabee; Rabasa 2008: 45). Strana prosperity definitivně zanikla v roce 2001, když byla zrušena Strana ctnosti (Fazilet Partisi, FP), tedy strana, která sdružovala většinu bývalých členů Strany prosperity. Poté tradicionalisté založili Stranu blaženosti (Saadet Partisi, SP) vedenou Recai Kutanem⁶, ten byl blízký spolupracovník Erbakana. A modernisté založili Stranu spravedlnosti a rozvoje, tedy AKP, v jejímž čele stanul Recep Tayyip Erdoğan (Larrabee; Rabasa 2008: 45-46).

AKP zastává prozápadní postoj, snaží se navázat spolupráci se západními zeměmi a také podporuje vstup země do Evropské unie. Cílem strany je především prosazování lidských práv a spolupráce se Západem narozdíl od ostatních islamistických stran, které budovaly svoji identitu právě v opozici se západními zeměmi (Larrabee; Rabasa 2008: 47).

AKP v roce 2002, tedy pouhý rok po svém vzniku, vyhrála parlamentní volby, strana získala 34,29 % a obsadila tak 363 křesel v parlamentu.⁷ Podobný scénář se opakoval i v roce 2007, kdy Strana spravedlnosti a rozvoje dokázala obhájit své vítězství z roku 2002, tentokrát však získala nevídaných 46,58 % všech hlasů a obsadila 341 křesel v parlamentu.⁸ V červnu 2011 AKP své vítězství i potřetí zopakovala a stala se stranou, která v Turecku vládne více než jedno desetiletí.

Volební vítězství nově vzniklé strany AKP v roce 2002 bylo do jisté míry překvapením. Poprvé od 80. let byla sestavena jednobarevná vláda. Podle Pirického lze vyjmenovat několik příčin triumfu AKP. Zaprvé strana měla promyšlenou volební kampaň, která nezdůrazňovala islámské hodnoty, ale soustředila se na proevropskou a prointegrační politiku. Zadruhé špatná hospodářská situace vyvolala nechuť občanů volit ty strany, které se v posledních letech střídaly u moci. Dalším důležitým faktorem, který pomohl AKP k moci, byla silná volební aliance nižších a středních vrstev. Voliči si přáli novou a nezkorumpovanou tvář, která by neměla co dočinění s předešlými vládami. Proto se obrátili na bývalého starostu Istanbulu Erdoğana a vložili do něj a do AKP své nové naděje (Pirický 2006: 147-148).

---

⁶ Mehnet Recai Kutan (1930) je turecký politik a dřívější leader Strany blaženosti (Saadet Partisi, SP).

⁷ AK Parti (2014). *2002 Parliamentary Elections* (<http://www.akparti.org.tr/english/secimler/2002-parliamentary-elections>, 15.2.2014).

⁸ AK Parti (2014). *2007 Parliamentary Elections* (<http://www.akparti.org.tr/english/secimler/2007-parliamentary-elections>, 15.2.2014).

AKP si ve svém volebním programu kladla za cíl normalizovat tureckou zahraniční politiku, v tom AKP spatřuje nejdůležitější aspekt politické identity země. Po celá desetiletí byla turecká politika ve stínu napětí, vyplývající ze vztahu mezi náboženstvím a politikou, tradicí a modernitou, náboženstvím a státem a v neposlední řadě mezi státem, společností a jednotlivcem. Toto napětí zúžilo prostor pro politiku a způsobilo tak řadu problémů. AKP po nástupu k moci usilovala o rekonstrukci těchto vztahů s cílem normalizovat politický systém země. Fakt, že Strana spravedlnosti a rozvoje dokázala vyhrát parlamentní volby hned rok po svém vzniku jen dokazuje, že byla dosažena normalizace tureckého politického systému a AKP se stala trvalou součástí turecké politiky.⁹

Co se týče budoucího směřování AKP, strana si vypracovala vizi svého zahraničního programu do roku 2023, kde si klade za hlavní cíle své zahraniční politiky splnění několika závazků. Jedná se například o zlepšení postavení Turecka na mezinárodní scéně, tím pádem by si Turecko zvýšilo národní prestiž. Dále si AKP klade za cíl i nadále udržovat dobré vztahy se svými sousedy a upevnit si tak významnou roli u baltánských, kavkazských, středoasijských a blízkovýchodních států. AKP chce, aby se Turecko stalo významným regionálním hráčem, dále si klade za cíl rozvíjet svůj obranný průmysl, aby mohly turecké ozbrojené síly maximalizovat své vojenské schopnosti. Strategickým cílem pro rok 2023 je pro Turecko i plné členství v Evropské unii.¹⁰

2.2 Ideologie

AKP popisuje sama sebe jako konzervativně demokratickou stranu, hlásí se k hodnotám ekonomického liberalismu, podporuje Evropskou integraci a demokratizaci (Atosoy 2011: 92). Omezená moc vlády, právní stát, zájem o jednotlivce, volný obchod, univerzalita lidských práv a tolerance, to všechno jsou hodnoty, které prosazuje ideologie strany (Atosoy 2011:93). Přestože kořeny strany vychází ze silně ideologického prostředí, AKP odmítá jakoukoli definici sebe sama jako islamistickou stranu, odmítá pojem jako takový a stejně tak odmítá myšlenku, že její zahraniční politika je ideologická (Cornell 2012).

---

⁹ AK Parti (2014). *2023 Political Vision* (http://www.akparti.org.tr/english/akparti/2023-political-vision#bolum_, 15. 2. 2014).

¹⁰ AK Parti (2014). *2023 Political Vision* (http://www.akparti.org.tr/english/akparti/2023-political-vision#bolum_, 15. 2. 2014).

Podle Keymana je Strana spravedlosti a rozvoje charakterizována pomocí čtyř principů, na kterých zakládá svoji strategii. První z těchto principů je orientace na trh a politické reformy. Díky tomu má AKP přístup k rozdílným společenským vrstvám z různých segmentů společnosti, ale také tak získává legitimitu a atraktivitu ve světě. AKP úspěšně kombinuje orientaci na trh a politické reformy, což jde ruku v ruce s tureckým integračním procesem. Díky tomuto principu si AKP upevnila pozici středopravicové strany. Druhý z těchto principů je filantropický neoliberalismus. Tento princip popisuje sociální cítění strany, neboť AKP bere vážně problémy chudoby a nedostatečného přístupu k základním surovinám a potřebám lidí. AKP řeší tyto problémy velmi pragmaticky a to tak, že zdarma poskytuje nejchudším lidem uhlí, jídlo a například také školní učebnice. Zatřetí AKP označuje sama sebe jako středopravicovou stranu. Tím, že se postavila do středu politického spektra, vymezila se od svých předchůdců, jako je Strana prosperity a Strana ctnosti. A posledním, tedy čtvrtým principem je proaktivní zahraniční politika. Proaktivní zahraniční politika souvisí se středopravicovým postavením strany, to ale také hlavně svědčí o velkém posunu turecké zahraniční politiky a přináší tak multidimenzionální a konstruktivní charakter. Proaktivní zahraniční politika vlastně indikuje zvyšující se roli Turecka jako soft-power¹¹ mocnosti v globální měřítku. AKP vidí ekonomii, bezpečnost a identitu jako hlavní prvky proaktivní zahraniční politiky (Keyman 2010: 316-317).

Islamistické strany v Turecku budují svoji ideologii v opozici proti západním zemím narozdíl od Strany spravedlnosti a rozvoje, která se svojí ideologií velice odlišuje od těchto politických stran a Turecko se díky ní více otevírá Evropské integraci. AKP sympatizuje se západními zeměmi v otázkách týkající se demokracie a lidských práv. V Evropské integraci AKP spatřuje prostředek snižování vlivu armády ve státě, což by mělo vést k vytvoření politického rámce, který bude rozšiřovat náboženskou toleranci a zajistí tak vlastní politické přežití (Larrabee; Rabasa 2008: 47).

Hned od svého vzniku staví strana svoji ideologii na demokratických principech, lidských právech a podpoře jednotlivce. AKP také výrazně podporuje Evropskou integraci, co

---

¹¹ Soft power, tedy tzv.: „měkká moc“ je termín, který se uplatňuje v zahraničně-politických debatách. Je to termín, který stojí v opozici hard power, tedy „tvrdé moci“, který reflektuje svoji síly pomocí svých vojenských možností. Soft power je schopnost země přesvědčit ostatní aktéry, aby udělali to, co chce daná země, ale bez použití síly nebo nátlaku (G. J. Ikenberry 2004).

se týká této problematiky je AKP velmi úspěšná, neboť se výrazně zasadila o to, aby Turecko splnilo Kodaňská kritéria¹² a tím pádem mohlo zahájit přijímací pohovory s Evropskou unií. Turecko bylo jednou z prvních zemí, které v roce 1959 usilovalo o úzkou spolupráci s nově se formulujícím uskupením Evropské hospodářské společenství (EHS). Tato spolupráce byla realizována v rámci dohody o přidružení, jinak známá také jako dohoda z Ankary, která byla podepsána v roce 1963. Podepsání této dohody vedlo k vytvoření celní unie, což bylo pro Turecko výhodné, neboť mohlo obchodovat se svými produkty se všemi členskými státy EHS bez jakéhokoliv omezení.¹³ Dohoda z Ankary si kladla za cíl neustále zlepšovat životní podmínky v Turecku prostřednictvím harmonického rozvoje obchodu a tím pádem snižovat rozdíly mezi tureckou ekonomikou a ekonomikou států EHS.

AKP si klade za cíl posilovat vliv občanů na fungování státu, tedy strana podporuje prvky přímé demokracie, chce prostřednictvím referend umožnit lidem aktivně se podílet na rozhodovacích procesech ústřední i místní vlády v zemi. Vedení strany je přesvědčeno, že transparentnost vnitřních struktur strany je důležité pro řádné fungování celého systému.¹⁴

Strana spravedlnosti a rozvoje hrála klíčovou roli během transformace Turecka na aktéra, který se může těšit významné role ve světové politice a globální ekonomii. Změna Turecka za vlády Strany spravedlnosti a rozvoje se projevila ve všech oblastech života jak obyčejných lidí, tak i v politice v rozsahu proaktivní zahraniční politiky, tedy politiky dynamického hospodářství až po zahájení přístupových jednání s Evropskou unií. Ovšem na druhé straně země ve stejnou dobu čelí významným problémům jako je terorismus, násilí, společenská polarizace, hrozba atentátů a porušování lidských práv. AKP se právě proto snaží vytvořit silnou většinovou vládu, která bude schopná zajistit stabilitu a řádnou správu věcí veřejných (Keyman 2010: 312-313).

---

¹² Kodaňská kritéria jsou taková kritéria, která musí splňovat země, která chce vstoupit do Evropské unie.

¹³ Avrupa (2014). *History* (<http://www.avrupa.info.tr/en/turkey-the-eu/history.html>, 15.2.2014).

¹⁴ AK Parti (2014). *Party Programme* (<http://www.akparti.org.tr/english/akparti/parti-programme#bolum>, 15.2.2014).

3 ZAHRANIČNÍ POLITIKA TURECKA ZA VLÁDY AKP

Od roku 2002, tedy od té doby, co se v Turecku dostala Strana spravedlnosti a rozvoje k moci, je Ahmet Davutoğlu mužem, který společně s premiérem země Erdoğanem formuluje podobu zahraniční politiky Turecka. Ve své knize *Strategic Depth* Davutoğlu popsal vizi ideálního fungování zahraniční politiky Turecka a země tak pod jeho vedením vyšla vstříc novým zítřkům.

V této kapitole, zabývající se zahraniční politikou Turecka za vlády AKP nejprve shrnu Davutoğluva teoretická východiska a také popíši jeho doktrínu *Strategic depth*, která je důležitá pro objasnění zahraniční politiky země za vlády Strany spravedlnosti a rozvoje. Dále v této kapitole také popíši rozdíly mezi kemalismem a neo-otomanismem, díky vysvětlení rozdílů mezi těmito dvěma ideologiemi budeme schopni lépe pochopit změnu směřování zahraniční politiky země.

3.1 Doktrína *Strategic Depth*

Strategic Depth je doktrína zahraniční politiky Ahmeta Davutoğlu. Ahmet Davutoğlu je původně profesor mezinárodních vztahů, později byl jmenován poradcem předsedy vlády a také velvyslancem. V roce 2009 se stal ministrem zahraničí. Profesor Ahmet Davutoğlu vydal několik knih a také článků o zahraniční politice, které byly přeloženy do několika jazyků. *Strategic Depth* je založena hlavně na Davutoğluvi geopolitické a historické analýze postavení Turecka v mezinárodním prostředí (Aktas 2010: 42). Ahmet Davutoğlu svoji knihu *Strategic Depth* vydává v roce 2001. Tato kniha je považována za hlavní referenční dílo, kde Davutoğlu popisuje novou vizi zahraniční politiky Turecka. *Strategic Depth* je taktéž pojem používaný pro vyjádření strategického plánování zahraniční politiky následované Tureckem (Aktas 2010: 42).

Ahmet Davutoğlu říká o své doktríně *Strategic depth*, že se skládá z „hloubky historické“ a z „hloubky geografické“. Proč například vývoj na Balkáně ovlivňuje nejvíc Turecko a ne ostatní země v oblasti? Anebo proč nějaké problémy na Blízkém východě vyžadují zásah Turecka? Odpověď na tyto otázky leží v historické hloubce Turecka. Historická hloubka je spjata s dědictvím osmanské říše. Osmanská říše byla obrovská a mocná a nepochybně

poznamenala vývoj Turecka. Turecko je díky tomu srovnáváno se státy, které mají také historickou hloubku, jsou to státy jako například bývalé Rakousko-Uhersko, dnes Francie, Rusko, Velká Británie, Čína, Japonsko a Německo.¹⁵

Turecká republika zaujímá výjimečné geografické postavení podobně jako ostatní centrální země (Rusko, Německo, Írán). Je to velká země, která se nachází ve středu Afro-Euroasie a je definována jako centrální země, zahrnující několik regionálních identit. Stejně tak jako Rusko, Německo, Írán a Egypt nemůže být ani Turecko vnímáno geograficky a kulturně pouze jako jeden region (Davutoğlu 2008: 78). Turecký stát se rozkládá hned na dvou světadílech na území Asie a východní Evropy. Je to blízkovýchodní, evropská, kavkazská, asijská a balkánská země. Turecká republika je také dědicem velkolepé Osmanské říše. A právě toto rozmanité regionální rozložení Turecka propůjčuje zemi schopnost manévrovat v několika oblastech současně v tom smyslu, že kontroluje oblasti vlivu ve svém bezprostředním okolí (Davutoğlu 2008: 78).

Co se týče výjimečného geografického postavení Turecka, země se liší od ostatních centrálních států. Přestože je Německo považováno za centrální zemi nacházející se ve středu Evropy, je vzdálené od Asie i Afriky. Stejně tak Rusko, které je také centrální zemí rozkládající se na území Evropy a Asie, ale je vzdálené od Afriky. Írán je další centrální zemí v Asii, ale je vzdálen od Evropy i Afriky. Ovšem Turecko zaujímá optimální polohu, ve smyslu, že je stejně tak evropská jako asijská země a od Afriky je oddělena pouze Středozemním mořem. Země s takovou geografickou polohou nemůže zaujímat defenzivní postoj v otázkách spolupráce, řešení sporů mezi státy, apod. Turecko je vlastně most spojující muslimský svět a Západ (Davutoğlu 2008: 78).

Turecko je pro svůj region velmi důležité. Lze ho považovat za Blízkovýchodní, Balkánskou, Kavkazskou, Středo-asijskou zemi, obklopeno Středozemním, Kaspickým a

---

¹⁵Hürriyet Daily News (2001). *The power Turkey does not use if that of „Strategic Depth“* (<http://www.hurriyetdailynews.com/the-power-turkey-does-not-use-is-that--of-ampquotstrategic-depthampquot.aspx?pageID=438&n=the-power-turkey-does-not-use-is-that--of-quotstrategic-depthquot-2001-06-14>, 15.2.2014).

Černým mořem. Turecko by mělo využít svého postavení a zajistit bezpečí a stabilitu nejen pro sebe a své občany, ale také pro sousedící regiony (Davutoğlu 2008: 79).

Od roku 2002 Turecko prakticovalo novou vizi zahraniční politiky, mělo ovšem také na paměti své předem definované cíle a také začalo těžit ze své mimořádně výhodné geografické polohy a také ze svého historického odkazu (Davutoğlu 2008: 79).

Nový směr zahraniční politiky Turecka byl shrnut do pěti principů (Davutoğlu 2008: 79):

Za prvé by měla být nastolena rovnováha bezpečnosti a demokracie v zemi, neboť legitimita každého politického režimu je odvozena od jeho schopnosti zajištění bezpečnosti občanů země. Turecko by tak mělo činit na základě využití své tzv.: soft power. Na prvním místě je však zajištění bezpečnosti a demokracie ve svém státě.

Za druhé - Turecko by se mělo soustředit a zabezpečit vyřešení všech problémů se svými sousedy, *Strategie nulových problémů se sousedy*.

Za třetí - Turecko by mělo nejen vyřešit své problémy, ale také se zasadit o to, aby aktivně budovalo vztahy se svými sousedy. Turecko rozšiřuje svůj regionální dopad na území Balkánu, Blízkého východu, Kavkazu a centrální Asie. Je třeba vytvořit dobré vztahy a komunikační kanály s těmito zeměmi. Těchto výhod by pak Turecko v budoucnosti mohlo využívat při řešení a urovnávání různých sporů a neshod.

Za čtvrté - Turecko by mělo i nadále následovat multidimenzionální zahraniční politiku. Nemělo by se tedy soustředit pouze na své sousedy, ale mělo by také udržovat dobré vztahy s globálními aktéry. Globálními aktéry mám zejména na mysli udržení strategicky výhodného vztahu s USA a taktéž prohlubovat spolupráci s Evropskou unií a Ruskem.

Za páté - Turecko by mělo rozvíjet rytmičnou diplomacii a aktivně se angažovat v mezinárodních organizacích, s tím spojené i pořádání summitů a setkání politiků (Davutoğlu 2008: 79).

Turecko si svým jednáním přivodilo změnu svého programu, a to především intenzivními diplomatickými aktivitami během let 2002-2007. Tato země díky svému

zodpovědnému jednání podporuje řád a stabilitu v regionu. Cílem turecké zahraniční politiky je mnohem důsledněji zasahovat při řešení globálních problémů, pomocí mezinárodní platformy se Turecko mění z centrální mocnosti na globální velmoc. Tato změna je důsledkem performace všech hráčů působící na mezinárodní scéně. Turecký úspěch není jenom výsledkem praktikování jeho zahraniční politiky státu, ale přispívá k tomu také činnost občanských společností a obchodních organizací provozovaných pod vedením nové vize zahraniční politiky Turecka (Davutoğlu 2008: 83).

3.2 Zahraniční politika Turecka od kemalismu k neo-otomanismu

S novou zahraniční politikou přijalo Turecko soubor nových rozhodovacích opatření. Byl to přirozený důsledek vnitrostátní a mezinárodní změny, které ve velké míře transformovaly Turecko. Turecká zahraniční politika je nyní pro-aktivní, multi-dimentionální a konstruktivní (Aktas 2010: 38).

Po mnohá desetiletí zaujímal Turecko pasivní postoj vůči Blízkému východu, především díky kemalismu a také Atatürkovým reformám, nepovažovalo tento region jako prioritu zájmu směřování své zahraniční politiky. To se ovšem změnilo a Turecko je nyní považováno za aktivního hráče celého regionu. Kemalismus, tedy oficiální ideologie republiky, se soustředil spíše na Západní země a s islámskými státy příliš nespolupracoval. Kemalismus je založen na myšlenkových základech Mustafy Kemala Atatürka. Mustafa Kemal Atatürk se stal v roce 1923 prvním prezidentem Turecké republiky. Je považován za zakladatele moderního tureckého státu. Zavaděl mnohé politické reformy, jejichž cílem byla modernizace a sekularizace společnosti a vytlačení islámu (Pirický 2006: 78). Atatürk v roce 1924 zrušil nejvyšší náboženskou instituci v zemi, chalífát a také islám, jakožto hlavní náboženství v zemi. Pod hrozbou trestu smrti zakázal nošení tradičních fézů. Dále tato europeizace pokračovala reformou kalendáře, kdy byl místo islámského letopočtu zaveden kalendář gregoriánský (Pirický 2006: 78-79). Jeho ideologie je založena na šesti pilířích, tedy na šesti šípech kemalismu, které byly v roce 1931 přijaty do stranického programu země (Pirický 2006: 83). Mezi těchto šest šípů patří republikanismus, nacionalismus, populismus, etatismus, laicismus (sekularismus) a revolucionářství. První z pilířů republikanismus zaujímal stanovisko, že jedinou možnou formou existence tureckého státu je republika. Pomocí

druhého principu a sice nacionalismu byla budována nová národní identita, jejímž cílem bylo nahradit identifikaci Turků s islámem. Třetí z principů populismus vyzdvihoval nadřazenost zájmů celého národa nad třídními a skupinovými zájmy. Čtvrtý princip etatismus upřednostňoval myšlenku rozhodující role státu v hospodářské sféře. Laicismus, tedy pátý princip, kladl důraz na světský charakter státu, kdy byl vytěsněn islám z veřejného života a dále byla zavedena státní kontrola nad náboženskými institucemi. A posledním principem kemalismu je revolucionářství, který přijímal společensko-politické a hospodářské přeměny (Pirický 2006: 83).

Ovšem tato jednostranná orientace turecké zahraniční politiky se začala měnit během studené války a dokončila svůj nový vývoj s nástupem Strany spravedlnosti a rozvoje v roce 2002. Turecko se pod vedením strany AKP mnohem více angažovalo na Blízkém východě, zaujímalo aktivní postoj například v otázkách Izraelsko-Palestinského konfliktu, poslalo své jednotky do Afghánistánu, vybudovalo si užší vztahy s Irákem, Íránem a Sýrií a posílilo své diplomatické a politické styky téměř se všemi arabskými a muslimskými státy (Taspinar 2008: 1).

Tato nová koncepce směřování zahraniční politiky Turecka je nazývána neo-otomanismus. Neo-otomanismus spatřuje v Turecku nového a silného regionálního hráče, který by mohl stát v centru dění a řešit tak regionální i globální problémy. Turecko vnímá jako mocnou soft-power zemi, je to most mezi Východem a Západem, mezi muslimským národem, sekulárním státem, demokratickým politickým systémem a kapitalistickou ekonomickou silou (Taspinar 2008: 2-3). Rozdíly mezi kemalismem a neo-otomanismem mají pro směřování turecké zahraniční politiky významné důsledky zejména proto, že každá z těchto ideologií nazírá na islámský svět a Západ odlišně.

Od roku 2002, tedy od roku, co se dostala AKP k moci, je zahraniční politika Turecka založená na strategii Ahmeta Davutoğlu *Strategic Depth*. V minulosti byla podle Davutoğlu zahraniční politika země nevyrovnaná a příliš svázaná se vztahy s Evropou a Amerikou a zanedbávala tak turecké zájmy v jiných zemích, zejména na Blízkém východě (Taspinar 2008: 14).

Neo-otomanismus nechce z Turecka udělat impérium, které by rozšiřovalo svou moc na úkor zemí Blízkého východu a Balkánu, podporuje mírnější formu sekularismu doma a aktivnější zahraniční politiku. Je v souladu s imperianálním a multidimenzionálním dědictvím Turecka. Pro neo-otomanismus nepředstavují hrozbu kurdská národní práva a uchopení kurdské národní identity do té doby, pokud jsou Kurdové loajální Turecké republice, ovšem kemalistická ideologie na tento problém nazírá opačně, kdy trvá na asimilaci Kurdů (Taspinar 2008: 15).

Existují jasné rozdíly mezi kemalismem a neo-otamanismem. Neo-otamanismus podporuje ambiciózní regionální politiku na Blízkém východě, kemalismus je naopak skromný a opatrný. Dále neo-otomanismus podporuje multikulturalismus a mírnější verzi sekularismu, kemalismus naopak podporuje přísná opatření proti kurdské národní identitě. Další rozdíl mezi těmito dvěma ideologiemi jsou vztahy s Evropskou unií a Spojenými státy, kdy jeden podporuje Evropskou integraci a druhý naopak (Taspinar 2008: 16).

Zahraniční politika země za vlády AKP představuje návrat k tradiční mocenské politice. Rovnováha moci je charakteristickým znakem síly v politice, to také AKP vnímá jako základní princip pro směřování své zahraniční politiky (Ersoy 2009: 118). Přestože se AKP vrátila k tradiční rovnováze mocenské politiky, směřování zahraniční politiky kladlo důraz na aktivní využívání veřejné diplomacie, civilizační politiku a také na využití soft power politiky, tedy tzv.: měkké moci (Ersoy 2009: 119).

4 VZTAHY TURECKA S REGIONEM BLÍZKÉHO VÝCHODU

Nejvíce rouzbouřený region sousedící s Tureckem je pozpochyby region Blízkého východu. Tento region jako celek představuje pro Turecko jak oblast největších možností, tak také oblast největších výzev. Státy patřící do oblasti Blízkého východu jsou: Sýrie, Irák, Írán a Izrael.¹⁶ Vztahy Turecka s Blízkým východem se výrazněji měnily od poloviny devadesátých let minulého století. Angažovanost Evropské unie v Turecku a vláda AKP hrála výraznou roli v této změně. Například arabský Blízký východ je nyní ochotnější spolupracovat s Tureckem, než tomu bylo v minulosti. Mnoho reformistů v arabském světě stále více spatřuje v Turecku stát, od kterého je třeba mnoho věcí se naučit. Do budoucnosti se dá očekávat, že obchod bude růst i nadále zejména mezi Tureckem a Sýrií. Z arabského světa se také ozývají hlasy, aby Turecko hrálo roli mediátora v otázkách týkajících se izraelsko-syrských a izraelsko-palestinských vztahů (Kirisci 2006: 62).

4. 1 Vztahy s Izraelem

Turecko díky své nové doktríně *Strategic Depth* a praktikováním *politiky nulových problémů se sousedy* sleduje politiku, jejímž cílem je vytvoření zóny stability, bezpečnosti a prosperity v regionu, dále si klade za cíl rozšířit spolupráci se všemi zeměmi v regionu, zejména se svými sousedy. A právě v duchu této zahraniční politiky bylo Turecko jedním z prvních států, které uznalo nezávislost státu Izrael v roce 1949.¹⁷ Nezávislý stát Izrael vznikl 14. května 1948 a ačkoliv bylo Turecko první muslimská země, která uznala nezávislost tohoto státu, byla na druhé straně také jednou z posledních evropských zemí, které tak učinily. Turecko bylo díky tomuto kroku kritizováno arabskými státy, ovšem žádná z těchto zemí i přes ostrou kritiku nepřerušila diplomatické vztahy s Tureckem (Çetinkaya 2008: 20). S koncem studené války byly Turecko a Izrael podle Inbara považovány za nejvíce demokratické a ekonomicky nejrozvinutější státy v regionu (Inbar 2005: 591).

Vztahy mezi Tureckem a Izraelem byly v minulosti bezpochyby možné označit za přátelské. Tyto dobré vztahy mezi oběma státy lze vysledovat již v době, kdy probíhala

---

¹⁶ Viz. příloha č. 1.

¹⁷ Ministry of Foreign Affairs (2014). *Relations between Turkey and Israel* (<http://www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-israel%20.en.mfa>, 23. 3. 2014).

studená válka a jak Turecko, tak i Izrael stály na straně Západu narozdíl od jiných arabských států v regionu, které se klonily spíše k východnímu bloku, tedy k SSSR. Turecko toto sblížení se s Izraelem využilo k navázání užších vztahů s USA a nutno podotknout, že právě toto izraelské lobby mělo pozitivní vliv na turecko-americké vztahy (Tansi 2009: 1). V této době Turecko vyvažovalo své zájmy a spolupracovalo na jedné straně jak s Izraelem, s kterým sdílelo společné strategické cíle, a na druhé straně i s arabským světem, s kterým má silné kulturní vazby (Kosebalaban 2010: 1).

V srpnu roku 1958 se na tajném setkání dohodl izraelský premiér David Ben-Gurion a turecký premiér Adnan Mannderes na vytvoření dohody tzv.: *Peripherálního paktu*, tato dohoda se stala základem partnerství obou národů. Dohoda umožňovala výměnu zpravodajských informací a dále se oba státy zavázaly, že v případě ohrožení si vzájemně vypomohou (Tansi 2012).

Konec studené války znamenal další klíčový bod ve vývoji turecko-izraelských vztahů. V roce 1996 byla totiž podepsána turecko-izraelská strategická dohoda *Military training cooperation*. Tato dohoda znamenala výměnu vojenských informací, zkušeností a personálu (Tansi 2012). Byla de facto namířena proti Sýrii, Iráku a Íránu. Izrael mohl díky této dohodě využívat turecký vzdušný prostor pro výcvik svého letectva. Na oplátku poskytl Izrael Turecku své nové vojenské technologie, které získal od Spojených států amerických a Evropy. Turecko jako muslimská země sloužila Izraeli jako model pro rozvoj spolupráce s ostatními muslimskými státy (Malka 2009: 51).

Oba státy podporují globální válku Spojených států amerických proti terorismu. Události z 11. září 2001 výrazně posílily turecko-izraelské strategické přátelství. Teroristické útoky na Istanbul v listopadu roku 2003 dále pak zintenzivněly toto pouto mezi oběma státy. Premiér Turecka Recep Tayyip Erdoğan v důsledku těchto událostí naléhal na Izrael, aby byla mezi oběma státy posílena zpravodajská spolupráce ve společném boji proti terorismu (Inbar 2005: 595).

Od roku 2002, kdy se dostala k moci AKP, zdůrazňoval premiér a vůdce strany Erdoğan, že strana neplánuje žádným způsobem změnit doposud nastavené vztahy

s Izraelem. AKP měla v úmyslu udržovat dobré vztahy s touto zemí kvůli tomu, aby Turecko nebylo okolními státy vnímáno jako islamistická země a chtělo právě touto spoluprací s Izraelem demonstrovat svoji prozápadně laděnou politiku (Inbar 2005: 599). I přes islámské kořeny AKP nová vláda v čele s Erdoğanem zdůrazňovala silné vztahy s Evropou a USA (Kosebalaban 2010: 2).

Kooperace mezi oběma státy se projevuje hned na několika frontách, ale je stále více narušována komplikovanou regionální politikou oblasti. Vláda AKP shledává stále za složitější smíření se s islamistickou identitou a do jisté míry i s výjimečnými vztahy s Izraelem a bilaterální vazby mezi oběma státy se tak stávají stále více ovlivněné problémy, odehrávajícími se na Blízkém východě, to se týká zejména izraelsko-palestinského konfliktu (Malka 2009: 51).

Válka v Iráku v roce 2003 je považována za událost, která negativně ovlivnila vztahy mezi Tureckem a Izraelem. V Turecku se totiž v této době zvedla masivní negativní nevole proti USA a také proti jeho hlavnímu regionálnímu spojenci, Izraeli. Po té, co v roce 2004 Izrael provedl atentát na palestinského slepého a ochrnutého duchovního vůdce Hamásu Ahmada Jásina, prohlásil turecký premiér Erdoğan, že Izrael je teroristický stát (Kosebalaban 2010: 2).

Na přelomu let 2008 a 2009 došlo k vyostření turecko-izraelských vztahů, kdy Izrael zahájil operaci pod názvem Lité olovo, probíhající v pásmu Gazy. Během operace Lité olovo vedl Izrael 22 denní ofensivu v pásmu Gazy, o život přišlo na 1400 Palestinců, kdy naprostá většina z nich byli nevinní civilisté.¹⁸ Tato izraelská operace se dočkala vlny nevole a protiizraelských demonstrací nejen v Turecku, ale také v celém arabského světa. V Turecku se tyto demonstrace objevily hned v několika menších provinciích, ale také v Istanbulu a Ankaře.¹⁹ Izrael namířil tuto operaci proti organizaci Hamás, působící právě v oblasti pásma Gazy. Turecko samozřejmě tvrdě odsoudilo jednání Izraelců a turecký premiér okamžitě vyzval Izrael, aby zastavil svůj útok na pásmo Gazy. Erdoğan chápal tuto operaci jako

---

¹⁸ AlJazeera (2014). *Operation Cast Lead five years on: „We are still demanding justice“* (<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2014/01/operation-cast-lead-five-years-are-still-demanding-justice-2014188116566380.html>, 28. 3. 2014).

¹⁹ Hurriyet Daily News. *Hundreds of thousands protest in Turkey against Israeli offensive* (<http://www.hurriyet.com.tr/english/domestic/10695842.asp?scr=1>, 27. 3. 2014).

zneuctění tureckého sekulárního a demokratického charakteru státu, jehož cílem je udržovat mír a stabilitu v oblasti.²⁰ Erdoğan byl po svém projevu na světovém ekonomickém summitu v Davosu, který měl řešit právě izraelskou ofenzivu, vítán doma jako hrdina. Turecký premiér v tomto projevu ostře zkritizoval Izrael a jednání izraelského presidenta Šimova Perese.²¹ Vztahy mezi dříve spřátelenými státy se od té doby začaly zotřovat.

Největší ránu pro turecko-izraelské vztahy znamenal izraelský útok na konvoj lodí v pásmu Gazy, tato akce se udála 31. května 2010 v mezinárodních vodách. Šestičlenná flotila lodí vezla humanitární pomoc na Kypr, ale Izrael se opakovaně stavil proti tomu, aby tyto lodě dosáhly pásma Gazy. Turecko posléze obvinilo Izrael z útoku na nevinné civilisty, neboť většina lidí na napadených lodích byli Turci. Zahynulo celkem 9 lidí. Turecko bývalo neblížejší muslimský spojenec Izraele, ale po této události se vzájemné vztahy obou států ocitly na bodu mrazu.²² Po tomto incidentu vystoupil turecký premiér Erdoğan před parlament, kde pronesl velmi emotivní projev, svojí řečí podpořil Palestince a také označil tuto událost, jako „zlom v historii“. Erdoğan také vyzval, ať Izrael již dále nezkouší tureckou trpělivost a zdůraznil odhodlání Turecka pomoci a podpořit Palestince za jakýchkoliv okolností. A prohlásil, že se Turecko nebude obracet zády k Palestincům, Palestině a Gaze, a to i přes to, že je nikdo jiný nepodporuje. Společně s tímto prohlášením Erdoğan dále vyzval Izrael, aby zastavil svoji nehumání blokádu Gazy.²³

Turecko spolupracovalo s Izraelem nejvíce ze všech států v blízkovýchodním regionu. Během studené války stály oba státy společně na straně Západního bloku narozdíl od ostatních států v regionu, spolupracujících s Východním blokem. Oba státy mezi sebou uzavřely několik strategických dohod jako je *Periperální pakt* a *Military Training cooperation*, dále oba státy usilovaly o vymícení terorismu z oblasti. Ovšem vztahy mezi Tureckem a Izraelem se postupně začaly měnit. Prvním velkým problémem ve vzájemných

---

²⁰ Hurriyet Daily News. *Turkey condemns attacks on Gaza, urges Israel to halt operations* (<http://www.hurriyet.com.tr/english/domestic/10654787.asp?scr=1>, 28. 3. 2014).

²¹ The Guardian (2009). *Recep Erdogan storms out on Davos after clash with Israeli president over Gaza* (<http://www.theguardian.com/world/2009/jan/30/turkish-prime-minister-gaza-davos>, 28. 3. 2014).

²² BBC (2010). *Deaths as Israeli forces storm Gaza aid ship* (<http://www.bbc.co.uk/news/10195838>, 28. 3. 2014).

²³ Hurriyet Daily News (2010). *Turkish PM Erdogan calls on world to punish Israel over deadly attack* (<http://www.hurriyetaidailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=erdogan-speaks-2010-06-01>, 20. 3. 2014).

vztazích byla operace Lité olovo, při níž bylo zabito na 1440 Palestinců a Izrael se dočkal ostré kritiky ze strany Turecka. Hřebíčkem do rakve turecko-izraelských vztahů byl izraelský útok na flotilu šesti lodí převážející humanitární pomoc na Kypr. Podle mého názoru jsou turecko-izraelské vztahy jasným příkladem selhání doktríny *Strategic Depth*, s nástupem AKP k moci se vztahy mezi oběma dříve spřátelenými státy začaly zostřovat.

4. 2 Vztahy se Sýrií

Sýrie je blízko-východní stát, sousedící na západě s Libanonem a Středozemním mořem, na jihozápadě s Izraelem, na jihu s Jordánskem, na severu s Tureckem a na východě s Irákem. Turecko a Sýrii spolu poutá společná historie, Sýrie patřila téměř 400 let pod Osmanskou říši. Obě země spolu sdílí nejdelší mezinárodní hranici, ovšem na druhé straně spolu neměly příliš přátelské vztahy téměř celá devadesátá léta. V roce 1998 nevraživost mezi oběma státy vyeskalovala až na pokraj válečného konfliktu (Malka 2009: 47). Mezi hlavní důvody rozepří v minulosti mezi oběma státy patřil spor o provincii Hatay a také spor o využívání řek Eufrat a Tigris (Almuedo 2011: 23).

Provincie Hatay je nejnižnější provincie Turecka vklíněná mezi Sýrii a Středozemní moře. Tato provincie je demograficky unikátní, neboť téměř 1, 5 miliónu obyvatel této oblasti jsou Arabové. V roce 1921 došlo k podepsání dohody z Ankary mezi Tureckem a Francií, Sýrie byla mandátním územím Francie, která jej spravovala. V této dohodě stálo, že provincie Hatay má být součástí francouzského mandátního území Sýrie. Situace se změnila v roce 1943, kdy Sýrie vyhlásila nezávislost a Turecko tlačilo na Francii, aby udělilo provincii Hatay nezávislost. Provincie rok poté získala také nezávislost, ale již v roce 1939 byla připojena k Turecku, toto připojení Sýrie ovšem nikdy neuznala a je proto předmětem sporů (Cagaptay 2013).

Spor o využívání řek Eufrat a Tigris je dalším závažným problémem mezi oběma státy. Obě řeky pramení v horách v turecké Anadolii a protékají Sýrií do Iráku, kde se obě řeky setkávají v jeden veletok nazývaný Šatt al-^cArab. V minulosti byl hlavním uživatelem vod těchto řek Irák, to se ovšem začalo postupně měnit a Turecko a Sýrie hodlaly tyto vody využívat také. Toto téma vyvolalo v minulosti mnoho sporů. Ovšem největší ohrožení pro

Sýrii a také pro Irák byl turecký projekt jihovýchodní Anatólie (GAP), jehož cílem bylo vybudovat na tocích obou řek soustavu několika přehrad a hydroelektráren a jejich prostřednictvím tak zavlažovat úrodné anatólské plochy. Projekt GAP by však mohl při úplné realizaci způsobit snížení průtoku řeky Eufrat v Sýrii až o 40%. Proto je spor Turecka a Sýrie o užívání řek Eufrat a Tigris tak palčivý (Macháček 2005).

Turecko-sýrské vztahy poznamenal v devadesátých letech další problém, a to podpora Sýrie skupině PKK (Partiya Karkerên Kurdistan kurdsky, Strana kurdských pracujících česky), tento fakt tak opět znemožnil spolupráci mezi oběma státy. Mezi hlavní cíle PKK patří boj o vytvoření samostatného kurdského státu, Kurdistánu pro všech 25-30 milionů Kurdů rozmístěných na Blízkém východě. Pro dosažení svých cílů se PKK nezalekne ani ozbrojeného konfliktu. Strana pod tímto názvem existuje od roku 1978. Abdullah Öcalan je klíčová osobnost pro PKK, utužil ideologii PKK ozbrojenými konflikty, teroristickými útoky proti civilistům a fyzikou likvidací vnitřních oponentů. Turecko jej v roce 1999 zatkl v Keni a PKK tak dostalo tvrdou ránu (Troševa 2012). Turecko bojuje proti PKK kvůli tomu, že nedodrží lidská práva, ale také proto, že velká většina Kurdů žije právě na území Turecka a Turecko se tak obávalo možného odtržení tureckých Kurdů. Navíc Turecko obvinilo Sýrii, že ukrývá vůdce PKK Abdullaha Öcalana (Carkoglu; Eder 2001: 60). V Damašku roku 1987 se přední představitelé obou států shodli na podepsání bezpečnostního protokolu, který zavazoval země, aby bránily skupinám jako PKK zapojit se do destruktivní činnosti proti sobě, anebo na území daného státu. Tato úmluva vedla také k tomu, že Turecko slíbilo na oplátku Sýrii přísun dodávek vody z Eufratu. Dohoda se bohužel nesešla s úspěchem a Sýrie dále pokračovala s podporou PKK (Carolyn; Özdamar 2009: 25-26). Až v roce 1998 přinutila rozsáhlá turecká mobilizace Sýrii přehodnotit svůj postoj k PKK. Sýrie přistoupila na všechny turecké požadavky a vykážala Abdullaha Öcalana ze země. Téhož roku byl podepsán Adanský protokol, kde se Sýrie zavázala, že ukončí podporu PKK. Tento protokol vedl ke zlepšení bilaterálních vztahů mezi oběma státy (Migdalovitz 2010: 16).

Roku 2000 se syrským prezidentem stal Bašár Assad²⁴ a debaty o využívání vod Euphratu a Tigridu přestávají být aktuální. Ke zlepšení turecko-syrských vztahů došlo v září roku 2001, protože Turecko mělo obavy z potencionálního amerického útoku na Irák v roce 2003. Turecká republika se obávala, že by tento krok mohl přivodit regionální nestabilitu, zejména v souvislosti s kurdskou otázkou. Turecko se obávalo, že by Sýrie mohla iniciovat separatistické tendence Kurdů žijících na území Iráku a Turecka. Ovšem Sýrie nebyla v pozici, aby se stala aktivním hráčem v regionu (Zafar 2012: 153).

Výraznější změna ve vztazích mezi Tureckem a Sýrií nastala po vstupu Strany spravedlnosti a rozvoje na politickou scénu v roce 2002 (Akdevelioğlu, Yeşilyurt 2009: 44). Předchozí turecké vlády nevyhledávaly spolupráci s arabským světem. S nástupem AKP k moci a s praktikováním *politiky nulových problémů se sousedy* se Turecko jednak zapojilo na Blízkém východě a dále také spolupracovalo se Západem. Turecký vývoz do Sýrie se v letech 2006 - 2010 zvýšil čtyřnásobně. Díky spolupráci se Sýrií se Turecku začal otevírat i celý arabský svět (Phillips 2012). Hlavní představitelé AKP navíc udržovali blízké vztahy s prezidentem Sýriei Bešárem Assadem. Proto se v posledních letech zlepšila spolupráce mezi Tureckem a Sýrií. V roce 2005 dokonce navštívil Bešár Assad Ankaru a stal se prvním prezidentem Sýrie, který tak učinil. Na tomto příkladu můžeme vidět, jak pozitivně ovlivnila Davotuğlova doktrína vztahy obou zemí. V tomto roce byla také mezi Tureckem a Sýrií podepsána dohoda o volném obchodu a byla zrušena vízová povinnost mezi oběma státy (Carolyn; Özdamar 2009: 26).

Díky událostem probíhajícím v roce 2011 během tzv. arabského jara se Turecko opět začalo odvracet od Sýrie, důsledkem tohoto kroku je nepřiměřená brutalita syrského režimu na civilní obyvatelstvo. Turecká vláda se díky tomu ocitla v nelehké situaci, protože musela řešit tento problém, jak se zachovat ke svému sousedovi, se kterým si přes všechny problémy nakonec vytvořila poměrně blízké vztahy. Turecko na svém území přijímá uprchlíky ze Sýrie, ovšem to je pro zemi znepokojující, protože přibývající počet syrských obyvatel by byl do budoucna neudržitelný. Turecká vláda dokonce vyzvala Sýrii, aby ukončila násilnosti

---

²⁴ Bashar al-Assad (1965) se stal v roce 2000 prezidentem Sýrie, funkci přebíral po svém otci Hafezovi al-Assadovi.

proti civilistům a také vyzvala Assada k rezignaci.²⁵ Na tomto příkladu lze vidět, že turecká *politika nulových problémů se sousedy* se nesešla s úspěchem a selhala.

Turecko se prezentuje jako most mezi Východem a Západem, zahraniční strategie země je spjatá s pojmy jako *Strategic Depth* a *Politika nulových problémů se sousedy*. Turecko se snaží balancovat mezi Západem a svými sousedními zeměmi a my pak nabýváme dojem, že se snaží udržet jak svůj tradiční status quo, tak i svou prozápadní politiku. Turecko-syrské vztahy nám mohou posloužit jako příklad nezdaru turecké zahraniční politiky, zejména *Politiky nulových problémů se sousedy*. Přestože po nástupu AKP k moci docházelo ke spolupráci obou zemí, zabíjení v Hamá a dalších částech Sýrie jen reflektuje limity této zahraniční politiky (Oktav 2011: 1-2). Podle Oktava je nynější zahraniční politika Turecka nepředvídatelná a ambivalentní. Na jedné straně Turecko stojí proti nespravedlivým a protiprávním praktikám Západu na Blízkém východě a na Balkáně, ale na druhé straně země sama přihlíží, jak stejné protiprávní jednání praktikují jeho blízkovýchodní sousedé. Turecko se snaží zlepšit vztahy se všemi svými sousedy, ale nezajímá se příliš o druh politických režimů ve svém sousedství, se kterými buduje obchodní vztahy. Turecká vláda se tak musí rozhodovat mezi tím, co je správné, kdy by Turecko mělo bojovat proti porušování lidských práv a tím, co by podle své *politiky nulových problémů se sousedy* mělo dělat, tím mám na mysli podporu svých blízkovýchodních sousedů. Turecko podle mého názoru tak stojí na pomezí a pořádně neví, jak by mělo adekvátně zasáhnout.

4.3 Vztahy s Irákem

Jedna z největších výzev pro tureckou zahraniční politiku je bezpochyby budoucnost Iráku. Poslední dvě dekády zažívalo Turecko nepříjemnosti s iráckým režimem Saddáma Husajna²⁶ a také bylo několikrát ohroženo vypuknutím válečného konfliktu v době po skončení studené války. Nicméně Irák pro Turecko představoval významného ekonomického partnera do doby, než bylo na Irák uvaleno embargo (Kirisci 2006: 64-65).

---

²⁵ Al Jazeera (2012). Syrians flee into Turkey amid fresh violence (<http://en-maktoob.news.yahoo.com/syrians-flee-turkey-amid-fresh-violence-161953367.html>, 26. 2. 2014).

²⁶ Saddám Husajn (1937-2006). V letech 1979-2003 zastával post iráckého prezidenta. V roce 2003 byl svržen a posléze odsouzen k popravě za zločiny genocidy v roce 2006.

V současné době žijí Kurdové na území čtyř států, a to Iráku, Íránu, Sýrie a Turecka.²⁷ Celková světová populace Kurdů je odhadována na bezmála 30 miliónů obyvatel a jsou nejpočetnější etnickou menšinou, bez svého vlastního státu. V Turecku žije Kurdů nejvíce ze všech zmíněných zemí, jejich populace zde čítá 10 až 20 miliónů obyvatel. Kurdové jsou v Turecku druhou početně největší etnickou skupinou (Dohrmann; Hatem 2013). A to je právě ten největší problém. Turecko bylo vždy proti politické anebo vojenské destabilizaci regionu a obávalo se, že by takovýto ventilátor mohl zapříčinit separatistické tendence i u tureckých Kurdů. A navíc zatčení Abdullaha Öcalana v roce 1998, vůdce PKK, znamenalo pro Turecko mír a stabilitu v kurdských regionech (Taspinar 2008: 17).

V padesátých letech minulého století díky vytvoření Bagdádského paktu dochází ke spolupráci Turecka a Iráku. Bagdádský pakt vznikl v roce 1955 a jeho členové byly Turecko, Írán, Irák Pákistán a Velká Británie. Cílem tohoto paktu bylo zachování míru a bezpečnosti v regionu Blízkého východu. Bagdádský pakt byl však v následujících letech díky událostem na Blízkém východě oslaben. V roce 1956 převzal egyptský vůdce Gamál Násir kontrolu nad Suezským průplavem, což je významná mezinárodní vodní trasa. V roce 1958 série událostí, jako irácká revoluce a občanské nepokoje v Libanonu ohrožovaly regionální stabilitu oblasti. Spojené státy americké chtěly na tento vývoj na Blízkém východě odpovědět a vyzvaly členy Bagdádského paktu, aby spolupracovaly. Všechny členské státy kromě Iráku podpořily USA. V důsledku toho v roce 1959 Irák opustil toto uspořádání. Byla vytvořena nová organizace CENTO (Organizace centrální smlouvy). V roce 1979 vedla irácká revoluce ke svržení režimu šáha a k moci se dostal Saddám Husajn, v ten samý rok bylo i CENTO formálně rozpuštěno.²⁸

Vývoj války v zálivu zanechal trvalý odkaz v turecké politice. Válka v zálivu se odehrávala mezi léty 1990-1991. Tento ozbrojený konflikt probíhal mezi Irákem a koalicí několika států, v čele s USA. Konflikt začal poté, co Saddám Husajn nařídil okupaci sousedního Kuwaitu v roce 1990. Arabské velmoci v čele se Saudskou Arábií a Egyptem vyzvaly USA, aby zakročily.²⁹ Sled událostí tak jen potvrdil obavu Turecka, že blízkovýchodní

---

²⁷ Viz. Příloha č. 2.

²⁸ US Department of State Office of the Historian. *Milestones 1953-1960. The Baghdad Pact (1955) and Central Treaty Organization (CENTO)* (<https://history.state.gov/milestones/1953-1960/cento>, 31. 3. 2014).

²⁹ History. *Persian Gulf War* (<http://www.history.com/topics/persian-gulf-war>, 31. 3. 2014).

region pro ně zmanená pouze zdroj rizik. Ankara viděla válku v zálivu a vytvoření bezletových zón v severoiráckých kurdských oblastech jen jako záminku pro vytvoření západního protektorátu. Díky válce v zálivu byly zintenzivněny kurdské separatistické tendence a PKK se tak snadněji naskytla možnost proniknout skrz irácké, iránské a syrské hranice. Turecká vláda tvrdí, že válka v zálivu měla dva poražené - Irák a Turecko. Ovšem na druhou stranu navzdory válce v zálivu Turecko odmítlo poskytnout své základny pro letecký protiútok na Irák pokaždé během následující konfrontací s Bagdádem, a to včetně operace Pouštní liška³⁰, probíhající v roce 1996. Turecko se v tomto ohledu chovalo pragmaticky, uvědomující si, že jakákoliv aktivita namířená proti Iráku by zvýšila riziko růstu napětí se svým sousedem, s kterým musí Turecko konec konců žít vedle sebe (Larrabee; Lesser 2003: 135-136).

V roce 1991, tedy v době po skončení války v Perském zálivu Turecko povolilo americkým a britským letounům využívat leteckou základnu Incirlik v jihovýchodní části země, tím pádem pak mohlo dojít k prosazení bezletové zóny nad severním Irákem v zájmu ochrany iráckých Kurdů před režimem Saddáma Husajna. Tento ochranný štít aktivoval kurdské separatistické tendence. V roce 2003 turecká vláda odmítla schválit nasazení amerických ozbrojených sil do Turecka a zabránila tak otevření severní fronty v Iráku. Turečtí představitelé si totiž přáli, aby si Irák zachoval svou územní celistvost, Turecko se obávalo, že kdyby k tomuto činu došlo, ohrozilo by to teritoriální stabilitu regionu (Migdalovitz 2010: 6).

Americká invaze do Iráku v roce 2003 a následný chaos přišel právě v době, kdy se začala politika a ekonomika jihovýchodu viditelně zlepšovat. PKK složila zbraně a turecká vláda představila nový soubor politických reforem, slibující větší práva pro kurdské obyvatele v oblasti. Turecká vláda se obávala, že by americká invaze do Iráku mohla zapříčinit rozpad státu a díky tomu by mohlo dojít ke vzniku nezávislého kurdského státu na severu. Turecko se proto právem obávalo, že pokud by tato intervence vedla k secesionistickým požadavkům na severu Iráku, mohlo se to samé očekávat i na území Turecka od tureckých Kurdů, což by ohrozilo teritoriální integritu Turecka (Kirisci 2006: 66).

---

³⁰ Oprece pouštní liška, nebo-li čtyřdenní bombardování Iráku v roce 1998. Útok vedly USA s Velkou Británií, z důvodu iráckého odmítání přijmutí rezoluce Rady bezpečnosti OSN.

Obava o teritoriální integritu Iráku hrála důležitou roli při přijetí parlamentního rozhodnutí v létě 2003, který vyslal turecké jednotky na území Iráku. Turecká vláda spatřovala v americké invazi do Iráku záminku, která by způsobila vznik samostatného kurdského státu a tím pádem by mohla být ohrožena i teritoriální integrita samotného Turecka, neboť i zde žije početná skupina Kurdů. Toto rozhodnutí vyvolalo masivní protesty mezi iráckými Kurdy a Turkům bylo jasně dáno najevo, že nebudou v Iráku vítáni. Nakonec k tomuto vyslání tureckých jednotek ani nedošlo (Kirisci 2006: 66).

V roce 2005 se změnil přístup turecké vlády směrem k Iráku. Turecko se přestalo tolik zabývat kurdskou otázkou a zasadilo se o to, aby v Iráku byla budována stabilita a docházelo k rozvoji demokracie. Turecko v roce 2005 také podpořilo iráckou ústavu a de facto tak uznalo kurdskou regionální vládu na severu Iráku (Akdevelioğlu; Yeşilyurt 2009: 59-60).

V roce 2008 pozval Erdoğan do Ankary iráckého premiéra Núrí al-Málíkího a společně podepsali Memorandum porozumění (MOU), zavazující se bojovat proti terorismu (Migdalovitz 2010: 6-7). Erdoğan na tomto příkladu demonstruje otevřenost a ochotu turecké zahraniční *politiky nulových problémů se sousedy* a i přes mnohé problémy v minulosti spolu nakonec představitelé obou států dokázali spolupracovat. To se dá podle mého názoru považovat za alespoň nějaký úspěch.

Před začátkem války v zálivu v roce 1991 byly obě země jedny z největších obchodních partnerů. Sankce spojených národů proti Iráku a právě válka v zálivu měly silný dopad na tureckou ekonomiku. Situaci ještě více zhoršily secesionistické tendence Kurdů na severu Iráku, neboť Turecko spatřovalo teritoriální integritu Iráku jako životně důležité pro vlastní bezpečnost a stabilitu. V roce 2003 americká invaze do Iráku a následná vlna násilí zvýšila obavy Turecka z kurdského separatismu na severu země. Ovšem Turecko postupně prostřednictvím svých obchodních a politických vazeb dosáhlo stability. Proces znovuvybudování dobrých vztahů s Irákem není jednoduchý, přesto je Turecko jeden z nejstabilnějších iráckých sousedů a irácká vláda spatřuje v Turecku politického a ekonomického spojence (Malka 2009: 38-39). A navíc díky Memorandu porozumění (MOU) spolu představitelé Turecka a Iráku v duchu *politiky nulových problémů se sousedy* našli „společnou řeč“.

4.4 Vztahy s Íránem

Předchůdci dnešního Turecka a Íránu jsou rivalové již stovky let od té doby, kdy spolu Osmanská a Perská říše bojovaly o nadvládu v regionu. Politické a hospodářské vztahy těchto dvou oblastí se v průběhu dějin měnily a vyznačovaly se jak vzestupy, tak i pády.

Lze popsat několik faktorů, které utvářely dynamiku vztahů mezi Tureckem a Íránem. Prvním z těchto faktorů je velká územní rozloha obou států, která jim umožňovala ovlivňovat Blízký východ, střední Asii a Kavkaz. Íránskou geografii lze považovat za výhodnou, neboť disponuje ropnými zásobami a ovládá bohaté oblasti, jako je například Perský záliv. Perský záliv je největším nalezištěm ropy na světě, z čehož Írán profituje. Stejně tak východní hranice Turecka, která se nachází poblíž významných asijských obchodních cest a navíc je Turecko strategicky obklopeno pěti moři³¹, která jsou důležitá jak pro obchod, ale také pro přepravu zboží (Özcan, Özdamar 2010: 1). Další faktor soupeření mezi oběma zeměmi se týká různých forem islámu. 89 % obyvatel v Íránu jsou šiité³², zatímco v Turecku je 99,8 % obyvatel sunnitského vyznání³³. Přestože jsou obě země většinově islámského vyznání, soupeření mezi oběma větvemi tohoto náboženství jsou i v této oblasti patrné.

Obě země udržovaly poměrně přátelské vztahy v rámci režimu šáha Pahlavího³⁴, i když obě země představovaly různé modely vládnutí v muslimském světě. Zatímco Írán sledoval modernizaci v rámci autoritářského panovníka, Turecko zefektivnělo svoji ekonomiku a v roce 1946 založilo pluralitní demokracii. Během druhé světové války byl Írán obsazený spojenci, zatímco Turecku se podařilo zůstat neutrální. Po válce se Turecko přidalo na stranu Západu a Írán stál na pomezí mezi východním a západním blokem až do roku 1960 (Özcan, Özdamar 2010: 1). Od roku 1970 sledoval Írán pro-americkou politiku, země byla jedním z nejdůležitějších amerických spojenců v regionu a stejně tak jako Atatürk i Rezá Šáh Pahlaví prováděl politiku westernizace a modernizace podle západního vzoru.

---

³¹ Černé moře, Egejské moře, Středozemní moře, Marmarské moře a Kapické moře.

³² Central Intelligence Agency (2014). *Iran* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ir.html>, 26.2.2014).

³³ Central Intelligence Agency (2014). *Turkey* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>, 25.2.2014).

³⁴ Réza Šáh Pahlaví (1878-1944) byl v letech 1925-1941 íránský šáh.

Rovnováhu mezi Tureckem a Íránem však výrazně poznamenala íránsko-islámská revoluce v roce 1979. Důsledkem této revoluce bylo svržení íránského šáha Rézy Pahlavího, kdy se z exilu vrátil Ajatoláh Chomejní³⁵ a byla tak nastolena islámská teokracie řízená islámskými principy. Tato změna vedla k oslabení turecko-íránských vztahů, neboť Turecko bylo výrazně prozápadní sekulární stát, kdežto Írán odmítal jakýkoliv zahraniční vliv.³⁶

V letech 1980-1988, kdy probíhala íránsko-irácká válka Turecko díky své politice nazapojování se na Blízkém východě zůstalo neutrální a nepřipojilo se ani k jedné z bojujících stran. Z tohoto postoje Turecko ekonomicky těžilo, protože Írán potřeboval využít strategického umístění tureckých přístavů v Černém a Středoziemním moři pro přepravu vojenského materiálu a zásob. Írán výměnou za ropu a zemní plyn tak začal mnohem více obchodovat s Tureckem a země si tak ekonomicky polepšila (Özcan, Özdamar 2010: 3).

I přes velké pokroky v obchodních vztazích byly během let 1980-1990 vztahy mezi oběma státy napjaté. Turecko obviňovalo íránský islámský režim, že podporuje kurdské separatistické hnutí PKK, Írán naopak nesouhlasil s úzkými vztahy mezi Tureckem a Izraelem (Habibi 2012: 2). Od roku 1980 byly vztahy mezi oběma státy dále poznamenány i ideologickými rozdíly, protože Írán prohlašoval sám sebe za vůdce světového islámu, což se Turecku nezamlouvalo, a dále protestoval proti turecké sekulární politice a kemalistickému zřízení státu (Özcan, Özdamar 2010: 3).

Konec studené války a rozpad Sovětského svazu znamenaly velké systémové změny, které poznamenaly dynamiku vztahů mezi Tureckem a Íránem. Obě země v té době soutěžily o nadvládu v oblasti střední Asie a jižního Kavkazu. Po konci studené války se Turecko obávalo, že dojde k omezení jeho vlivu v regionu, ale nakonec si uvědomilo, že by z toho naopak mohlo těžit. Turecko tak postupně zlepšovalo vztahy s ostatními zeměmi v oblasti zejména s Gruzíí, Turkmenistánem, Kazachstánem, Ázerbajdžánem a Kyrgystánem. Spojené státy americké podporovaly vliv Turecka v oblasti střední Asie a jižního Kavkazu s cílem omezit íránský a ruský vliv. Írán na druhé straně usiloval o vytvoření vlastní sféry vlivu a

---

³⁵ Sajjid Rúholláh Músaví Chomejní (1902-1989), známý jako Ajatolláh Chomejní byl íránský náboženský vůdce a politik, vůdce íránsko-islámské revoluce v roce 1979.

³⁶ Berkley Center (2013). *Iran: Religious Elements of the 1979 Islamic Revolution*, s. 6 (<http://repository.berkeleycenter.georgetown.edu/130801BCIranReligiousElements1979IslamicRevolution.pdf>, 26.2.2014).

bojoval proti spolenectví Turecka se Spojenými státy. Írán tak přestal rozvíjet užší spolupráci s těmito státy (Özcan, Özdamar 2010: 4).

Hlavní hnací silou pro zlepšení diplomatických vztahů mezi Tureckem a Íránem je obchod s nerostnými surovinami. Jejich obchodní kompatibilita je nejsilnější v energetickém sektoru. Írán je po Rusku hlavním vývozcem ropy a zemního plynu do Turecka (Habibi 2012:4).

S nástupem vlády AKP byly navázány užší vztahy s Íránem i ostatními arabskými zeměmi. Díky tomu došlo k oživení turecko-íránských diplomatických styků (Habibi 2012: 4). Dobré vztahy mezi oběma státy byly potvrzeny během návštěvy Istanbulu íránským prezidentem Mahmúdem Ahmadínežádem v roce 2008. Tato návštěva se však dočkala nevole u domácí opozice, neboť bylo Ahmadínežádovi umožněno vynechat povinnou návštěvu Atatürkovo mauzolea v Ankaře (Tait 2008).

V současnosti patří mezi nejdůležitější otázky ve vztahu Turecka a Íránu íránský jaderný program. Toto téma je pro tureckou zahraniční politiku citlivé, turecká vláda má obavy z potencionálních jaderných zbraní v Íránu, sdílí však také obavu, že jakýkoliv vojenský zásah proti íránskému jadernému programu by mohl rozpoutat vlnu násilí v zemi (Malka 2009: 56). Turecko také podporuje úplnou bezjadernou zónu v oblasti celého Blízkého východu.³⁷ V rámci své *politiky nulových problémů se sousedy* chtělo řešit problém íránského jaderného programu co možná nejmírnější cestou. Turecko, jakožto nestálý člen Rady bezpečnosti OSN totiž hlasovalo proti rozhodnutí uvalení sankcí na Írán, ovšem i přes tento nesouhlas Turecka byly na Írán sankce uvaleny.³⁸

Turecko a Írán jsou země, které spolu v minulosti bojovaly o nadvládu v regionu. Obě země zejména během vlády šáha Pahláviho spolu výrazněji spolupracovaly. V této době docházelo k modernizaci a demokratizaci obou zemí. Tato spolupráce ovšem nevydržela příliš dlouho a již v roce 1979 byly vztahy obou těchto států poznamenány íránsko-islámskou

---

³⁷ Hurriyet Daily News (2010). *Turkish president to urge Mideast nuclear-free zone at UN summit* (<http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=ap-interview-gul-backs-mideast-nuclear-free-zone-2010-09-21>, 26. 2. 2014).

³⁸ OSN (2010). *Resolution 1929 (2010)* (<http://www.state.gov/documents/organization/200277.pdf>, 17. 3. 2014).

revolucí. Po této události se turecko-iránské vztahy začaly zhoršovat. Až po nástupu AKP k moci v roce 2001 se vztahy obou zemí opět zlepšovaly. Turecko díky své *politice nulových problémů se sousedy* navázalo spolupráci se všemi svými sousedy. Obě země z této spolupráce ekonomicky těžily. Írán je země, která disponuje velkými zásobami nerostných surovin, zejména ropy a je tak pro Turecko důležitým obchodním partnerem. Ovšem Turecko se ocitá na křižovatce například v otázkách iránského jaderného programu, se kterým Turecko příliš nesouhlasí. Turecká vláda se obává, co by tento iránský jaderný program mohl přinést. Zároveň však chce stát na straně svého souseda a ocitá se tak v nelehké situaci, a sice výběru mezi tím, co je podle turecké vlády správné a tím, co by bylo vhodné v rámci *politiky nulových problémů se sousedy*.

5 ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo odpovědět na následující výzkumnou otázku: *Měla ve zkoumaném období 2002-2013 doktrína Ahmeta Davutoğlu nějaké praktické dopady na zahraniční politiku Turecka vůči vybraným zemím Blízkého východu – Iráku, Íránu, Sýrie a Izraele? A pokud ano, jaké?*

Mohu konstatovat, že v první popisované zemi, tedy v Iráku, se doktrína *Strategic Depth* promítla na zahraniční politiku Iráku, i když ne nijak radikálně, ale je pravdou, že po nástupu Strany spravedlnosti a rozvoje k moci je viditelný pozitivní posun vztahů obou těchto zemí. Turecko-irácké vztahy jsou dlouhodobě poznamenány kurdskou problematikou. Vztahy těchto zemí se v čase měnily a vyznačovaly se jak spoluprací, tak ale také konflikty. V padesátých letech minulého století spolu obě země spolupracovaly v rámci Baghdádského paktu, ale spolupráce netrvala dlouho a Irák tento pakt zanedlouho opustil. Po tomto činu se začala měnit vnitřní integrita Iráku, byl svržen stávající režim a k moci se tak dostal Saddám Husajn. V této době se vztahy obou zemí začaly postupně zhoršovat. Je to zapříčiněno zejména válkou v zálivu, kdy byla posílena moc PKK a kurdské separtaistické tendence se tak zintenzivněly. Přesto se během vlády Strany spravedlnosti a rozvoje vztahy obou zemí zlepšily. Po nástupu k moci se AKP zavázala k tomu, že se pokusí vyřešit kurdský problém. Tato nová zahraniční politika nenazírala na Irák, potažmo na celou oblast Blízkého východu jako na oblast problémů a nestability, naopak Turecko se díky doktríně Ahmeta Davutoğlu *Strategic Depth* znovu přiklání ke spolupráci s touto oblastí. Turecko nesouhlasilo například s americkou invazí do Iráku v roce 2003, obávalo se totiž secesionistických tendencí iráckých a následně tureckých Kurdů. Přestože turecko-irácké vztahy nejsou úplně nejlepší, po nástupu AKP k moci je vidět jistý posun. Je možné, že k tomu přispěly i islamistické kořeny strany a také její blízkovýchodní orientace, tedy orientace vládní strany AKP na spolupráci se zeměmi Blízkého východu. Irák je v současné době také jedním z největších obchodních partnerů, s kterým Turecko musí spolupracovat. Další událostí, díky které došlo ke zlepšení turecko-iráckých vztahů je také Memorandum porozumění (MOU), zavazující obě země bojovat proti terorismu. Tato událost je podle mého názoru výsledkem turecké *politiky nulových problémů se sousedy*, kde na tomto případě spatřuji otevřenost a ochotu turecké

zahraniční politiky spolupracovat s Irákem. Nemyslím si, že by zde nová koncepce zahraniční politiky Turecka selhala, naopak. Došlo k určitému zlepšení vztahů obou zemí, ovšem ne k nijak radikálnímu.

I v druhé popisované zemi Íránu se zahraniční doktrína Ahmeta Davutoğlu *Strategic Depth* jednoznačně promítla a měla pozitivní dopady na vztahy obou těchto zemí. Turecko a Írán již od nepaměti bojovaly mezi sebou o nadvládu v regionu. Obě země spolu spolupracovaly zejména během vlády šáha Pahlávího, kdy v této době dochází jak v Turecku, tak ale také v Íránu k výrazné modernizaci. Ovšem ani vztahy těchto dvou zemí se neobešly bez zádrhelů. V roce 1979 poznamenala turecko-íránské vztahy íránsko-islámská revoluce. Po této revoluci došlo v Íráku k vytvoření islámské teokracie a vztahy Turecka s Íránem se začaly výrazně zhoršovat, neboť Turecko bylo v té době výrazně prozápadní stát, ale Írán se stavěl proti jakémukoliv zahraničnímu vlivu. Vztahy obou zemí se postupně zhoršovaly, a to až do nástupu AKP k moci. Turecko se díky své nové *politice nulových problémů se sousedy* snažilo návázat spolupráci se všemi svými sousedy, zapomenout na staré křivdy a věnovat se rozvoji a posílení spolupráce s těmito zeměmi. Hnací silou pro zlepšení turecko-íránských vztahů byla v neposlední řadě také ekonomická výměna. Obchodní kompatibilita obchodu s nerostnými surovinami je mezi Tureckem a Íránem nejsilnější v energetickém sektoru. Írán je země, která disponuje velkými zásobami ropy a je pro Turecko důležitým obchodním partnerem. Přestože se Turecko v rámci své *politiky nulových problémů se sousedy* snaží neustále spolupracovat s Íránem, současný politický stav země nutí Turecko stát na pomezí spolupráce se svým sousedem a na druhé straně se Spojenými státy americkými. V současné době je problém zejména v otázkách íránského jaderného programu, kdy Turecko chce stát na straně svého souseda v rámci směřování své politiky, ale na druhé straně se samo obává, co by íránský jaderný program mohl přinést. Podle mého názoru lze zahraniční politiku Turecka za vlády AKP v této zemi považovat za úspěšnou, neboť se vztahy mezi oběma zeměmi zlepšily během vlády AKP, ale na druhé straně je také pravdou, že Írán je nevyzpytatelná země a nedá se úplně dobře předvídat, jakým směrem se bude zahraniční politika této země dále vyvíjet.

I v Sýrii se výrazně projevila nová koncepce zahraniční politiky Turecka, zejména na začátku období vlády strany AKP, ovšem po událostech arabského jara již není možné tuto doktrínu úspěšně implementovat. Vztahy Turecka a Sýrie lze v minulosti považovat až za téměř nepřátelské. Mezi hlavní příčiny rozepří mezi oběma státy patřil zejména spor o provincii Hatay a také spor o užívání řek Eufrat a Tigris. V minulosti se navíc naskytl další problém, který znemožnil rozvoj spolupráce mezi Tureckem a Sýrií, a to syrská podpora teroristické skupiny PKK. S tímto Turecko v žádném případě nesouhlasilo a Sýrii v tomto počínání nemohlo podporovat. Turecko podniklo celou řadu kroků, aby došlo k vyřešení tohoto problému. Úspěšný se stal až rok 1998, kdy byl podepsán Adanský protokol, Sýrie přistoupila na veškeré požadavky Turecka a vztahy těchto zemí se začaly postupně zlepšovat. Ovšem až po nástupu Strany spravedlnosti a rozvoje k moci v roce 2002 se vztahy obou zemí začaly radikálně zlepšovat. Představitelé AKP v rámci *politiky nulových problémů se sousedy*, narozdíl od svých předchůdců, začali více spolupracovat se svými blízkovýchodními sousedy, došlo ke zlepšení ekonomické výměny mezi oběma státy, neboť v letech 2006-2010 se turecký vývoz do Sýrie zvýšil až čtyřnásobně. V minulosti docházelo i ke sblížení představitelů strany AKP s Bešárem Assadem. Do doby vlády AKP nenavštívil žádný syrský prezident Turecko, na čemž lze demonstrovat opravdu výrazné zlepšení vztahů obou zemí. Ovšem situace se změnila během událostí arabského jara, kdy byli syrští obyvatelé vystaveni nepřiměřené brutalitě syrského režimu. Turecká vláda se po těchto událostech ostře ohradila proti režimu Bešára Assada a vyzvala ho k rezignaci. Vztahy mezi zeměmi jsou nyní velmi napjaté. Turecko a Sýrii lze dlouhodobě považovat spíše za nepřátele než za přátele. I v Sýrii se výrazně projevila nová koncepce zahraniční politiky Turecka, zejména na začátku období vlády strany AKP, ovšem po událostech arabského jara již není možné tuto doktrínu úspěšně dodržovat. Díky nové doktríně se AKP podařilo zlepšit vztahy se Sýrií a překlenout tak roky rivality, události arabského jara však vrátily obě země do starých kolejí. S ohledem na současnou situaci v Sýrii ani pořádně nelze praktikovat *politiku nulových problémů se sousedy*. Přesto si myslím, že zde zahraniční politika Turecka za vlády Strany spravedlnosti a rozvoje zaznamenala úspěchy, ovšem další vývoj vztahů těchto zemí zřejmě díky událostem arabského jara nelze zatím do budoucna předpokládat.

I v poslední popisované zemi, tedy Izraeli, se doktrína *Strategic Depth* promítla na zahraniční politiku Turecka, ovšem v praxi neměla tato doktrína příliš pozitivní dopady, neboť došlo ke zhoršení vztahů obou dříve spřátelených zemí. Turecko a Izrael spolu dlouhodobě udržovaly velmi přátelské vztahy. Turecko bylo dokonce jednou z prvních zemí, které uznaly nezávislost státu Izrael, přestože si tímto činem vysloužilo velkou kritiku od ostatních arabských států. V době, kdy probíhala studená válka, spolu obě země sympatizovaly a spolupracovaly se západním blokem. V roce 1996 dokonce obě země podepsaly společnou strategickou dohodu, tzv.: *Military training cooperation*. Obě země také podporují USA v boji proti terorismu. S nástupem Strany spravedlnosti a rozvoje k moci premiér Erdoğan zdůrazňoval, že chce pokračovat ve spolupráci s Izraelem a že nemá v úmyslu nic měnit. Ovšem i přes evidentní snahu Turecka udržovat dobré vztahy s Izraelem, nastal mezi léty 2008 a 2009 zlom ve vztazích mezi oběma zeměmi. Problém tkví zejména v izraelsko-palestinském konfliktu, kdy Turecko odsoudilo počínání izraelské vlády. Erdoğan chápal tento izraelský čin jako zneuctění tureckého sekulárního a demokratického charakteru státu a podle něj Izrael tímto svým činem ohrozil mír a stabilitu v regionu. Vztahy mezi těmito státy se díky dalším událostem zhoršují. Turecko a Izrael byly v minulosti vnímány jako jedny z nejvíce spolupracujících států v oblasti. Narozdíl od ostatních příkladů zemí, které jsem zde uváděla, se postupně po nástupu AKP začaly vztahy těchto dvou zemí ochlazovat. Události odehrávající se v Izraeli znemožnily vládě AKP spolupracovat s touto zemí. Kdyby tak učinila, porušila by tak svoji koncepci zahraniční politiky. Zahraniční politika Turecka za vlády AKP zde z pochopitelných důvodů neuspěla.

Zahraniční doktrína Ahmeta Davutoğlu *Strategic Depth* se jednoznačně promítla do vztahů a politik všech čtyř popisovaných států. Téměř ve všech zemích měla spíše pozitivní a do jisté míry úspěšné dopady, jen v Izraeli doktrína Ahmeta Davutoğlu úspěšná nebyla. Na závěr lze shrnout, co se úspěšnosti týče, že zahraniční politika Turecka za vlády AKP v období mezi léty 2002-2013 byla úspěšná. Podle mého názoru je pro Turecko nynější politika do jisté míry výhodná, neboť si díky tomu udržuje dobré vztahy jak se Západem, zejména se Spojenými státy americkými, ale také se svými blízkovýchodními sousedy, tedy se zeměmi, se kterými sdílí jak společné hranice, tak v neposlední řadě také společnou historii a kulturu. Turecko tak může těžit ze spolupráce s oběma regiony. Ovšem na druhé straně tento fakt

také může být tím největším problémem. Domnívám se, že Turecko je sledováním této zahraniční politiky poněkud nejednotné. Turecko stojí jednou nohou na Blízkém východě a druhou na Západě. Například i když Turecko bojuje společně se Spojenými státy americkými proti terorismu, na druhé straně aktivně neučiní žádné výraznější opatření proti praktikám odehrávajícím se na Blízkém východě, například v Sýrii. Turecko se tak podle mého názoru stává bezzubé, kdy se v jednu chvíli nemůže nebo nechce zaplést do konfliktu, který by jej stál mnoho vojenských a ekonomických sil a navíc Turecko ani nemá mandát na to, aby zde zakročilo. Turecko ale také na druhé straně sdílí spolu s dalšími státy a s USA tu samou ideu, že tato situace, a tím mám na mysli současný stav v Sýrii není přijatelný a v žádném případě by neměl být mezinárodním společenstvím přehlížen. Podle mého názoru by se Turecko nemělo vzdávat své *politiky nulových problémů se sousedy*, ale možná by se mělo zamyslet i nad jinými možnostmi.

6 SEZNAM LITERATURY

Aktas, G. Y. (2010). *Turkish Foreign Policy: New concepts and Reflection* (Ankara: Middle East Technical Univerzity), s. 38, 42.

Akdeveliođlu, A.; Yeşilyurt, N. (2009). Turkey's Middle East Policy under the JDP Rule. *The Turkish Yearbook of International Relations* Vol. 40, No. 1, s. 44, 59-60 (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/44/1566/17006.pdf>, 26. 2. 2014).

Atasoy, S. (2011): The Turkish Example: A Model for Change in the Middle East. *Middle East Policy*, Vol. XVIII, No. 3 (Fall 2011), s. 86, 92-93. (<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1475-4967.2011.00500.x/abstract>, 15. 2. 2014).

Carkoglu, A.; Eder, M. (2001). Domestic Concerns and the Wather Concflct over the Euphrates-Tigris Basin. *Middle Eastern Studies* Vol. 37, No. 1, s. 60 (<http://www.pols.boun.edu.tr/uploads%5Cfiles%5C1000.pdf>, 26. 2. 2014).

Carolyn, C. J.; Özdamar, Ö. (2009). Modeling Foreign Policy and Ehtnic Conflict: Turkey's Policies Towards Syria. *Foreign Policy Analysis*, Vol. 5, No. 1, s. 25-26 (<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1743-8594.2008.00081.x/pdf>, 27. 2. 2014).

Çetinkaya, S. (2008). Turkish Foreign Policy towards Israel: The Implications of Turkey's Relations with the West. *Academia.edu*, s. 20 (https://www.academia.edu/3139571/TURKISH_FOREIGN_POLICY_TOWARDS_ISRAEL_THE_I_MPLICATIONS_OF_TURKEYS_RELATIONS_WITH_THE_WEST, 23. 3. 2014).

Davutođlu, A. (2007). Turkey's Foreign Policy Vision: An Assessment of 2007. *Turkeys Foreign Policy view*, s. 78-79, 83 (<http://arsiv.setav.org/ups/dosya/9595.pdf>, 15. 2. 2014).

Ersoy, E. (2009). Old Principles, New Practices: Explaining the AKP Foreign Policy. *Turkish Policy Quarterly*. Vol. 8, No. 4, s. 118-119.

Habibi, N. (2012). Turkey and Iran: Growing Economic Relations Despite Western Sanctions. *Middle East Brief*, No. 62, s. 2, 4.

Inbar, E. (2005). The Resilience of Israeli-Turkish Relations. *Israel Affairs*, Vol. 11, No. 4, s. 591, 595, 599 (http://www.biu.ac.il/SOC/besa/efraim_inbar/Oct2005.pdf, 26. 3. 2014).

Keyman, E. F. (2010). Modernization, Globalization and Democratization in Turkey. *Constellations*, Vol. 17, No 2, s. 312-313, 316-317 (<http://www.fuatkeyman.com/en/wp-content/uploads/constellations.pdf>., 26. 2. 2014).

Kirisci, K. (2006). *Turkey 's foreign policy in turbulent times*. (Paris: European Union Institute for Security Studies), s. 62, 64-65, 66.

Kosebalaban, H. (2010). The Crisis in Turkish-Israeli Relations: What is its Strategic Significance. *Middle East Policy Council*. Fall 2010, Vol. 17, No. 3 (<http://mepc.org/journal/middle-east-policy-archives/crisis-turkish-israeli-relations-what-its-strategic-significance>, 20. 3. 2014).

Larrabee, F. S.; Lesser, O. (2003). *Turkish Foreign Policy in an Age of Uncertainty*. (Santa Monica: RAND Corporation), s. 135-136.

Larrabee, F. S.; Rabasa, A. (2008): *The rise of Political Islam in Turkey*. (Pittsburg: RAND), s. 45-47.

Malka, H. (2009). Turkey and the Middle East – Rebalancing Interests. In: Flanagan, S. A kol., *Turkey's Evolving Dynamics. Strategic Choices for U.S. – Turkey Relations* (Washington: Center for Strategic & International Studies), s. 38-39, 47, 51, 56.

Migdalovitz, C. (2010). Turkey: Selected Foreign Policy Issues and U.S. View. *Congressional Research Service* 28. 11. 2010, s. 2, 6-7, 16.

Oktav, Ö , Z. (2011). *Turkey in the 21st Century: Quest for a New Foreign Policy* (Farnham: Ashgate Publishing Limited), s. 1-2.

Özcan, N. A.; Özdamar, Ö (2010). Uneasy Neighbours: Turkish – Iranian Relations Since 1979 Islamic Revolution. *Middle East Policy Council*, Vol. XVII, No. 3, Fall 2010, s. 1, 3-4 (<http://www.mepc.org/journal/middle-east-policy-archives/uneasy-neighbors>, 26.2.2014).

Pirický, G. (2006). *Turecko* (Praha: Libri), s. 78-79, 83, 147-148.

Taspinar, Ö. (2008). Turkey´s Middle East Policies between Neo-Ottomanism and Kemalism. *Carnegie Endowment for International Peace*, Vol. 9., No. 10., s. 1, 2-3, 14-17 (http://carnegieendowment.org/files/cmec10_taspinar_final.pdf, 31. 3. 2014).

Tocci, N. (2001). 21. Century Kemalism – Redefining Turkey-EU Relations in the Post-Helsinki Era. *Centre for European Policy Studies*, s. 16 (<http://aei.pitt.edu/1836/1/WD170.PDF>, 4. 3. 2014).

Zafar, S. S. (2012). Turkey´s „Zero problems Policy with Neighbours“ Foreign Policy; Relations with Syria. *Journal of European Studies*, s. 153 (http://asce-ku.com.pk/journals/2012/F%20--%20_edited_%20Ms.%20Shaista.pdf, 6. 6. 2014).

Internetové zdroje

AK PARTI, online dostupné na www.akparti.org.tr/english

AlJazeera (2012). *Syrians flee into Turkey amid fresh violence* (<http://en-maktoob.news.yahoo.com/syrians-flee-turkey-amid-fresh-violence-161953367.html>, 26. 2. 2014).

AlJazeera (2014). *Operation Cast Lead five years on: „We are still demanding justice“* (<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2014/01/operation-cast-lead-five-years-are-still-demanding-justice-2014188116566380.html>, 28. 3. 2014).

Almuedo, A. (2011). New Turkish Foreign Policy towards the Middle East: Neither so New, Nor so Turkish. *European Institute of the Mediterranean (IEMed)*, s. 23 (<http://www.iemed.org/observatori/arees-danalisi/arxiu-adjunts/papers-iemed-euromesco/paperseuromesco4.pdf>, 26. 2. 2014).

Avrupa (2014). *History* (<http://www.avrupa.info.tr/en/turkey-the-eu/history.html>, 15.2.2014).

BBC (2010). *Deaths as Israeli forces storm Gaza aid ship* (<http://www.bbc.co.uk/news/10195838>, 28. 3. 2014).

Berkley Center for Religion, Peace and World Affairs (2013). *Iran: Religious Elements of the 1979 Islamic Revolution*, s. 6 (<http://repository.berkeleycenter.georgetown.edu/130801BCIranReligiousElements1979IslamicRevolution.pdf>, 26.2.2014).

Cagaptay, S. (2013). Syria's War Could Inflamm Turkey's Hatay Province. *The Washington Institute*. 4. 4. 2013 (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/syrias-war-could-inflame-turkeys-hatay-province>, 26. 2. 2014).

Central Intelligence Agency (2014). *Iran* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ir.html>, 26.2.2014).

Central Intelligence Agency (2014). *Turkey* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>, 25.2.2014).

Cornell, S. E. (2012): Changes in Turkey. What drives Turkish Foreign Policy? *Middle East Quartely*. Winter 2012 (<http://www.meforum.org/3129/turkish-foreign-policy>, 20. 2. 2014).

Dohrmann, M.; Hatem, R. (2013). Turkey's Fix to the „Kurdish Problem“ Ankara's Challenges. *The Middle East Quartely*, Vol. 20, No. 4 (<http://www.meforum.org/3667/turkey-kurdish-problem>, 31. 3. 2014).

Ikenberry, G. J. (2004). Soft Power: The Means to Success in World Politics. *Foreign Affairs*. Květen/Červen 2004 (<http://www.foreignaffairs.com/articles/59732/g-john-ikenberry/soft-power-the-means-to-success-in-world-politics>, 20. 2. 2014).

History. *Persian Gulf War* (<http://www.history.com/topics/persian-gulf-war>, 31. 3. 2014).

Hurriyet Daily News. *Hundreds of thousands protest in Turkey against Israeli offensive* (<http://www.hurriyet.com.tr/english/domestic/10695842.asp?scr=1>, 27. 3. 2014).

Hürriyet Daily News (2001). *The power Turkey does not use if that of „Strategic Depth“* (<http://www.hurriyetdailynews.com/the-power-turkey-does-not-use-is-that--of-ampquotstrategic-depthampquot.aspx?pageID=438&n=the-power-turkey-does-not-use-is-that--of-quotstrategic-depthquot-2001-06-14>).

Hurriyet Daily News. *Turkey condemns attacks on Gaza, urges Israel to halt operations* (<http://www.hurriyet.com.tr/english/domestic/10654787.asp?scr=1>, 28. 3. 2014).

Hurriyet Daily News (2010). *Turkish PM Erdogan calls on world to punish Israel over deadly attack* (<http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=erdogan-speaks-2010-06-01>, 20. 3. 2014).

Hurriyet Daily News (2010). *Turkish president to urge Mideast nuclear-free zone at UN summit* (<http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=ap-interview-gul-backs-mideast-nuclear-free-zone-2010-09-21>, 26. 2. 2014).

OSN (2010). *Resolution 1929 (2010)* (<http://www.state.gov/documents/organization/200277.pdf>, 17. 3. 2014).

Macháček, Š. (2005). *Úloha vodních zdrojů v mezinárodních konfliktech na Blízkém východě* *Ministerstvo zahraničních věcí*. 26. 2. 2005 (http://www.mzv.cz/public/6e/21/65/16732_14945_Zkracena__verze.RM._02._26._05.doc, 26.2. 2014).

Ministry of Foreign Affairs (2014). *Relations between Turkey and Israel* (<http://www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-israel%20.en.mfa>, 23. 3. 2014).

Phillips, Ch. (2012). *Turkey's Syria problem*. *Open Democracy*. 28. 9. 2012 (<http://www.opendemocracy.net/christopher-phillips/turkey%E2%80%99s-syria-problem>, 27. 2. 2014).

Tait, R. (2008). Turkey plays down Ahmadinejad snub to state's founding father. *The Guardian*. 6. 8. 2008 (<http://www.theguardian.com/world/2008/aug/06/turkey.iran>, 26. 2. 2014).

Tansi, D. (2009). *Turkish-Israeli Relations: New Perspectives* (https://www.academia.edu/459781/TURKISH-ISRAELI_RELATIONS_NEW_PERSPECTIVES, 23. 3. 2014).

Tansi, D. (2012). Turkish Israeli Relations: The Points of the Triangle. *Reflections Turkey*. Říjen 2012 (<http://www.reflectionsturkey.com/?p=806>, 26. 3. 2014).

The Guardian (2009). *Recep Erdogan storms out on Davos after clash with Israeli president over Gaza* (<http://www.theguardian.com/world/2009/jan/30/turkish-prime-minister-gaza-davos>, 28. 3. 2014).

Troševa, M. (2012). PKK - nejviditelnější symptom kurdského problému Turecka. *Česká televize. cz* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/blogy/202124-pkk-nejviditelnejsi-symptom-kurdskeho-problemu-turecka/>, 13. 3. 2014).

US Department of State Office of the Historian. *Milestones 1953-1960. The Baghdad Pact (1955) and Central Treaty Organization (CENTO)* (<https://history.state.gov/milestones/1953-1960/cento>, 31. 3. 2014).

7 RESUMÉ

Turkey is a country which has a long tradition and rich culture. The history of the Turkish Republic is counts since 1923, when Mustafa Kemal Atatürk created Turkey first republican state in the Muslim world. Atatürk was a reformist leader, who introduced many political reforms contributing to the change in Turkey. New ideology of the country at this time was Kemalism. AKP won the parliamentary elections in Turkey for the first time in 2001. AKP pushed less Western-oriented policies and, unlike other Muslim political party AKP cooperated with the Middle East as well. And so Kemalism was replaced by Neo-ottomanism. Ahmet Davutoğlu the Prime Minister of Turkey stands for the change of the foreign state strategy. Davutoğlu came up with a new concept of foreign policy, called the *Strategic Depth*, which aimed to make best use of the full potential of the country. Other pillars of Turkish foreign policy is the concept of *zero problems policy with neighborous*, the country intends to address all existing disputes with its neighborous and seeks to prevent and disputes that might arise in the future, the country is seeking to maintain conflict-free relations. The topic of my thesis is the foreign policy of Turkey's AKP government. My thesis is divided into three chapters. The first chapter discusses the Justice and Development Party. In this introductory chapter I described the historical emergence and development of the Justice and Development Party. The second chapter deals with the foreign policies of Turkey during the reign of Justice and Development Party. This chapter was for the work as a whole very important because it helped us create the image orientation of Turkey's foreign strategy AKP government. Finally the third chapter, based on the findings of the previous chapters will demonstrate whether and how the Turkish government claimed Davutoğlovu doctrine in practice the example of Turkey's relations with its neighbors, with Iran, Iraq, Syria and Israel.

8 PŘÍLOHY

Příloha č. 1

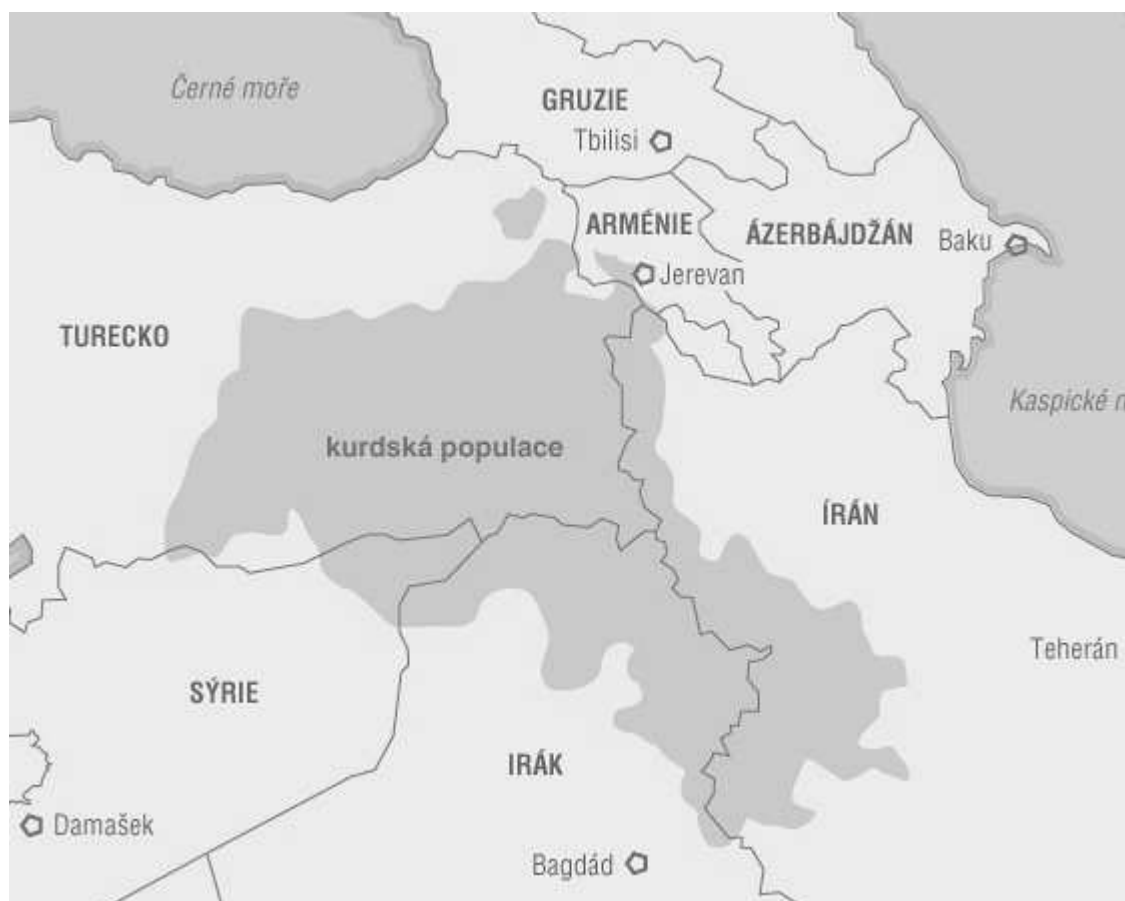
Mapa Blízkého východu³⁹

³⁹ Zdroj: Nationsonline: http://www.nationsonline.org/oneworld/western_asia_map.htm (12. 4. 2014).

Příloha č. 2

Mapa znázorňující rozptýlení kurdské populace⁴⁰

⁴⁰ Zdroj: Zprávy.idnes: http://zpravy.idnes.cz/krudove-pkk-turecko-odsun-erdogan-dr6-/zahranicni.aspx?c=A130909_164302_zahranicni_btw (12. 4. 2014).